

Múlt

Válogatta: Szécsi Magda

Ahol szabadság nincsen, a kutató elme is elveszti merészségét, őszinteségét. Nem mervén elmondani az író, amit gondol, utóbb gondolkodásában is tartózkodó lesz. Annál sajnósabb látvány, minél nagyobb a tehetség, amelyen erőt vesz a félénkség. A nagy tárgyak, nemes érzelmek tiltva lévén, a nagy szellem is szükségképp kicsinyessé válik. Az emberek és dolgok azon ismerete nélkül, amelyet csupán a közélet folyásának szemlélete nyújthat, az erkölcsi tudományok nagy része hanyatlásnak indul. A gondolat keresvén a homályt, hogy magát elrejtse, író és közönség mind kevésbé értik egymást. S míg az ékesen szólás legjobb esetben is a méltósággal hízelgésnek mesterségévé válik, a költészet, szabadság nélkül, az éltető napfényről árnyékba helyezett virághoz hasonló.

Legszebb korszakai a nemzetek életének éppen azon időszakok, amidőn a politikai élet virágzása az irodalom, tudományok és művészetek virágzásával egybeesik, s a köz- és magánszellemnek, a közmívelődés összes tényezőinek kölcsönös egymásra hatása az összhangzatos fejlődés amaz elragadó képét tünteti elénk, amelyet Periklész korában csodálunk.

Csengery Antal (1878)

* * *

Jelen

Válogatta: Paksi Éva

Tapasztaltad-e már, hogy minden gondolatod testet ölt, megvalósul, ha mágikus kívánságod Fénye és akarata gyúl ki mögötte?

* * *

Véletlen nincs. Ha sorsod urai valakivel összehoztak, mit gondolsz, mi volt a céljuk vele?

* * *

Minden embernek vannak gyöngeségei. Neked is. Miért vetsz mégis követ néha azokra, akik nem rosszabbak, nem jobbak nálad, hibáik legfeljebb más módon nyilvánulnak meg?

* * *

Mit gondolsz, mi a helyesebb, ha embertársaid egyéniségében a hibákat, ütközőpontokat keresed, vagy azt, miképpen tudod megérteni őket, s amennyire jellemük befogadja, megpróbálsz összehangolódni velük a saját törvényeik szerint?

* * *

Tapasztaltad-e már, hogy ami könnyű, erőfeszítés nélkül véghezvihető számodra, az nem igazi értéke sorsodnak, mert már tudod. Átélted. Nem tanulsz újat belőle. Hajlandó vagy már elfogadni azt, hogy ami nehéz, fájdalmas erőfeszítéseket kíván, egyedül attól nőnek lelki izmaid?

(Részletek: Szepes Mária: A fény mágája című kötetéből.)

Fotó: LD archívum

LD
„LUNGÓ DROM”
ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és az NCA támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: Farkas Kálmán – Tervezőszerkesztő: Gudmon Andrásné. Munkatársak: Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Lukács Ilona, Nyári Gyula, Rácz Lajos, Szécsi Magda – Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira. Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapfotó: Nyári Gyula

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT. – Felelős vezető: Tankó Csaba ügyvezető igazgató – ISSN 1216-982X

Boldog Sára és a cigányok

Szeptember 17-én a budapesti Szent István téren, a bazilika előtt a katolikus egyház szertartása szerint – pápai felhatalmazás alapján – **Erdő Péter** bíboros, esztergom-budapesti érsek boldoggá avatta **Salkaházi Sárát**.

A Szociális Testvérek Társasága elnevezésű női szerzetesrend tagját 1944. december 27-én – életükben fenyegetett, üldözött zsidók rejtegetése miatt – a mai Szabadság-híd pesti hídfőjénél lőtték Dunába a nyilasok. (Személyesen irányította ugyanis a balatonboglári és a budapesti Bokréta utcában folyó embermentést.) Boldoggá avatását, tíz esztendeig tartó eljárást követően, idén tavasszal írta alá **XVI. Benedek pápa**.

A kassai születésű vértanú életének számos elemét felsorolták az esemény környéki híradások, egy olyanra azonban nem tértek ki, amelyet a Lungo Dromnak és más roma lapoknak megírni kötelesség. Szólniuk kell arról, amire életrajzírója, **Schéda Mária** „Salkaházi Sára a szociális szeretet apostola” című munkájában emlékeztetett. „A szenvedő, testileg, lelkileg kiszolgáltatott gyermekekkel különösen is együtt érzett Sára testvér. Annak idején tanítónőként egy évig Kassán, egy külvárosi iskolában rongyos, szegény kisgyermekeket tanított. Cigányok is voltak köztük. Sára mint újságíró, majd mint szociális testvér később is előszeretettel foglalkozott velük.”

Mielőtt a rendbe lépett volna sikeres újságíró és novellista volt. 1926-ban megjelent Fekete furulya című kötetére még **Babits Mihály** is felfigyelt.

Schéda idéz Salkaházi Sára „Húsvéti kalács” című novellájából is, amely igazolja mindazt a mély együttérzést és emberszeretetet, ami a cigányokkal és más kiszolgáltatott néprétegekkel kapcsolatosan annyira jellemző volt szerzőjére már zurnalisztaként is. A történet egy szegény munkásszonyt mutat be, aki a templomban mellette ülő cigánysz-

szonynak a kosarába óvatosan átcsúsztat egy kalácsot az ételek megáldásának szertartásán, mert észreveszi, hogy a roma nőé feketére égett. Szegényt ugyanis a sütése közben nagy hirtelen áthívták a szomszédba, hogy egy szülésnél segídd-kezzon. „A pap mindjobban közeledett. Az asszonyok összekulcsolták kezeiket. Dudásné nem

gondolkodott sokat. Lehajolt a két kisebbik diós és mákos kalácsot átcsúsztatta Dunáné kosarába. Mire Dunáné felocsúdott, már hullott is a szenteltvíz mindkét kosárra... Csak épp el tudta sutogni: Ó, hogy az Isten áldja meg!...”

Több lap is megemlítette, egy naplójegyzetét, amelyben számba vette, hogy mi minden kedveset hagyott hátra, amikor magára öltötte az apácai egyenruhát. „Önállóság, cigaretta, kávéház, csavargás a nagyvilágban hajadonfőtt, zsebre dugott kézzel, friss vacsora egy kis kocsmában, cigányzene...” – szölt a leltár.

Ennek tudtában – még inkább, ha tudta nélkül – gyönyörű jelképpé lett, hogy az

ünnepi eseményen cigánymuzikusok, **Lakatos József** és zenekara adtak elő egy fájdalmas zsidó dalt.

Aki egy embert megment, az egész világot menti meg – állítja a Tóra. Jeruzsálemben a Jád Vásem intézet parkjában emlékfák hirdetik mindazok tetteit, akik a Világ Igazainak bizonyultak, – **Ady** szavaival élve – Emberek maradtak az embertelenségben. Salkaházi Sára fáját 1972-ben ültették oda.

(Vajha egyszer a hazai romák is megtennék azt, hogy emléket állítanak mindazon nem-romáknak, akik valaha is segítettek, támogatták, védték őket! Ha lesz ilyen emlékhelyük Salkaházi Sáráról nekik sem szabad elfeledkezniük!)

Hegedűs Sándor

ELHUNYT PEGE ALADÁR, KOSSUTH-DÍJAS DZSESSZMUZSIKUS, BÖGŐMŰVÉSZ

❖ Elhunyt *Pege Aladár* Kossuth-díjas dzsesszmuzsikus, bögőművész, zeneszerző, érdemes művész. A család szeptember 23-án vasárnap arról tájékoztatta az MTI-t, hogy a 67 éves művészt szombaton hajnalban, türelemmel viselt rövid szenvedés után, a kórházban érte a halál. Zenei tanulmányait 1969-ben végezte a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, 1970-től a főiskolán tanársegéd, majd 1978-tól egyetemi tanár volt. A hetvenes évek közepén *Rainer Zapperitz* mesterkurzusán vett részt Nyugat-Berlinben. Saját együttest vezetett 1963 óta. A nemzetközi dzsesszélet elismert egyénisége, külföldi fesztiválok és koncertek rendszeres vendége volt.

Nagy feltűnést keltett 1982-es bombay-i és New-York-i fellépése; a Carnegie Hall-ban amerikai sztárokkal szerepelt együtt. Prágában, 1964-ben a „fesztivál virtuóza”, 1970-ben a Montreux-i Fesztiválon az „Európa legjobb szolista” díjjal tüntették ki. Számos önálló lemeze jelent meg itthon és külföldön, 1963 óta komponál és hangszerel, az utóbbi években gyakran adott klasszikus zenei szólókoncerteket. Számos nagybőgőátíratot is készített. A Kossuth-díjat 2002-ben kapta meg, a nemzetközi dzsesszvilágban „a nagybőgő Paganinije”-ként számon tartott virtuóz játékaért, a dzsessz magyarországi népszerűsítéséért, kiemelkedően eredményes oktatói tevékenységéért.

SAKMAI ELISMERÉS JÁRÓKA LÍVIÁNAK

❖ Az Európai Parlamenttel foglalkozó brüsszeli Parliament Magazine című szaklap évek

óta az év képviselője cím elnyerésére jelöltek állít különböző kategóriákban. Az idei „Év EP-képviselője” cím várományosai között van *Járóka Livia*, a Fidesz európai parlamenti kép-

viselője is, akit „az igazságság és alapvető emberi jogokért” kategóriában jelöltek – tudatta közleményben a Európai Néppárt (Kereszténydemokraták) és az Európai Demokraták képviselőcsoportjának sajtóosztálya. A folyóirat az egyes szakterületekhez tartozó civil szervezetek szakmai háttérintézmények javaslatai alapján állította össze jelöltlistáját, amelyen szerepel még egy magyar EP-képviselő, *Járóka képviselőtársa, Öry Csaba* is „a foglalkoztatásért” kategóriában. A jelöltekre a parlamenti képviselők, parlamenti asszisztensek és a frakciók munkatársai szavazhatnak, s a kategóriákban a legtöbb szavazatot kapó képviselőnek az október 10-i díjkiosztó gálán adják majd át az „Év EP-képviselője” elismeréseket.

MEGJELENT A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATOK ÚJ KÉZIKÖNYVE

❖ A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa új kiadványának, a kisebbségi önkormányzatok kézikönyvének sajtóbemutatójára került sor október 9-én a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatalban. A kézikönyv átfogó ismereteket nyújt a kisebbségeket érintő legfontosabb jogszabályi keretokről, azok gyakorlati érvényesítésére vonatkozó kérdésekről. Az új könyv – hasonló jellegű kiadvány ezt megelőzően 1999-ben jelent meg – a kisebbségi önkormányzatok 2006. évi választását követően az ország közel 1500 településén megalakuló több mint 2000 kisebbségi önkormányzat képviselője napi munkájához nyújthat közvetlen segítséget.

A sajtóbemutatón *Kaltenbach Jenő* kisebbségi ombudsman úgy fogalmazott, hogy a kézikönyvbe szerkesztett jogszabályok gyűjteményének szakmai értékelése

tartalmazza azt az óhajt is, hogy a jogszabályi kereteket bővíteni, jobbítani szükséges. *Heizer Antal*, a Kisebbségi Hivatal elnöke utalt arra, hogy a parlamenti pártok kötelezettséget vállaltak a most vizsgáló új kisebbségi választójogi szabályok tapasztalatainak átfogó értékelésére, a szükségessé váló módosítások előterjesztésére.

A kisebbségi önkormányzatok 2000 példányban megjelentetett új kézikönyve beszerezhető a Kisebbségi Hivatalban (1085 Budapest, Baross u. 22–26.; tel.: (061) 266-6343; fax: 266-1225;

e-mail: nekh.titkarsag@mail.datanet.hu), illetve – pdf-formátumban – letölthető az országgyűlési biztosság honlapján is.

„VAGYUNK, AKIK VAGYUNK”

❖ A Budapesti Őszi Fesztivál keretében „Vagyunk, akik vagyunk” – A roma élet aspektusai a kortárs művészetben címmel nyílt kiállítás október 6-án. A november 2-ig a budapesti 2B Galériában (IX., Ráday u. 47.) megtekinthető tárlat kortárs művészi attitűdöket mutat be, amelyek a roma élet sokszínűségét hivatottak ábrázolni a kívülállók és a bennfentesek – gádzsók és romák – szemzőgéből. Ami a romák világában kívülről művészeti alkotásnak tűnik, belülről sokszor csak egy meghatározott életforma kelléke. S hogy a művészet határai hol találhatók, azt talán éppen a külső és belső nézőpont egymás melléhelyezésével ragadható meg. Erre tesz kísérletet a „Vagyunk, akik vagyunk” című kiállítás. A kiállítók munkáit nem a Magyarországon elterjedt néprajzi megközelítés jellemzi, hanem a kortárs képzőművészet legnaprakészebb eszközeinek használata, a dokumentarista és mediális kifejezésformák alkalmazása.

MEMENTÓ A MEGROPPANT CIGÁNY-SORSOKNAK

❖ Méltóságteljes megemlékezés keretében avatták fel a Roma Holokauszt Emlékművet szeptember 15-én a budapesti Nehru parkban. Az ünnepi szónokok a cigányság folytatólagos kirekesztődésére hívták fel a figyelmet, valamint az emlékezés és az emlékeztetés fontosságát hangsúlyozták.

Többszöri halasztás után, szeptember 15-én, pénteken avatták fel az első fővárosi Roma Holokauszt Emlékművet. Szabó Tamás, Munkácsy-díjas szobrászművész és Maurer Klimes Ákos ipari formatervező Tűz című kompozícióját az eredeti tervek szerint augusztus 2-án, a Roma Holokauszt Emléknapon leplezték volna le, ám technikai és pénzügyi nehézségek miatt a ceremónia időpontja – előbb szeptember 8-ára, utóbb 15-ére – módosult. A pénteki ünnepélyes felavatással végül az emlékműállítást kezdeményező három alapítvány (Romédia Alapítvány, Romaversitas, Roma Polgárjogi Alapítvány) régi nagy terve válhatott valóra. A háromszög alapú fekete gránittömb előtt Daróczy Ágnes, a Romédia Alapítvány kurátora Bari Károly Cigányok sírjánál című versét idézte: „senki sem vette észre, hogy / vad cigány-sorsuk ága megroppant, / észrevétlen mentek el a világból...”

– A kiirtás tényének elfelejtése a kiirtás része – fogalmazott Kiss Péter szociális és munkaügyi miniszter; arra utalva ezzel, hogy a roma holokausztról évtizedeken keresztül nem eshetett szó. A vészkorszak eseményeiről szólva azt is hangsúlyozta: közös nemzeti felelősség, hogy mindez megtörténhetett. Szégyen, hogy az előítélet ma is itt van közöttünk – fűzte hozzá a miniszter.

Fotók: Nyári Gyula

ELŐÍTÉLETES MUNKAFÜZET ÓVODÁSOKNAK

❖ Az Apáczai Kiadó gondozásában megjelent, *Kurucz Istvánné* és *Varga Livia* Nyitogató-Hívogató III. című, 5–7 éves gyermekek számára készült környezetismereti képességfejlesztő munkafüzethez tartozó Ötlettár ötödik-hatodik oldalán egy szüreti „hagyományörző jelenetet” írnak a szerzők, melyet a gyerekek adnának elő. A jelenet egyik szereplője „a cigány”, akinek egyetlen szerepe, hogy szőlőt lop a „tolvaj”-jal együtt. A könyvben ez olvasható: „Ének alatt a cigány és a tolvaj lopják a szőlőt a tőkék között. A csősz fölébred és megkergeti őket: Mentek innen szőlőlopók! Ne lopjátok az én gazdám szőlőjét!” A szövegrészre egy pedagógus hívta fel a figyelmet, aki a kiadótól a könyv felülvizsgálatát kéri, és levélben fordult a kisebbségi ombudsmanhoz, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket. A kéttannyelvű iskolában dolgozó tanárnő úgy véli: a pedagógusok és tankönyvírók kiemelt feladata, hogy a gyerekeket más emberek, kultúrák, etnikai csoportok tiszteletére nevelje, ezért tartja különösen felháborítóknak, hogy egy oktatási kiadványba ilyen bekerülhetett. *Esztergyáros Jenő*, az Apáczai Kiadó a Roma Sajtóközpontnak úgy nyilatkozott: szó sincs szándékosságról, a kifogásolt szövegrész valószínűleg egy játékgyűjteményből került a könyvbe. Az oktatási minisztérium szerint diszkriminatív az az óvodások környezetismereti nevelését célzó munkafüzet, amelyben a cigány szereplő tolvajként jelenik meg. A kisebbségi biztos intézkedést kér az oktatási minisztertől. A tárca politikai tanácsadója szerint vissza kell vonni a kiadványt. A kiadó hajlandó erre.

ÚJ KÖZPONTOKBAN SEGÍTİK A ROMÁK FELZÁRKÓZ- TATÁSÁT

❖ Öt-ötmillió forint állami támogatást kapott kistérségi

felzárkóztató központok létrehozására a sásdi, illetve a sellyei kistérségi társulás. Az erről szóló szerződést tegnap dr. Galambos Károly, a Területpolitikai Kormányzati Hivatal vezetője, valamint *Bimbó István* sásdi és *Förster Gyula* sellyei kistérségi elnökök írták alá. Az országban összesen hat, Baranyában két hátrányos helyzetű térséget támogatnak ilyen módon. A központokban három-három – köztük egy-egy roma – referens áll hamarosan munkába. Feladatuk először az lesz, hogy felmérjék, milyen intézkedési tervet, illetve programokat kell kidolgozni a kistérségi szervezetekkel együtt a romák felzárkóztatásának érdekében. A későbbiekben a források eléréséhez nyújtanak segítséget.

TAROLT A FIDESZ AZ ORSZÁGBAN

❖ Az október elsején megtartott önkormányzati választásokon taroltak a parlamenti ellenzék pártjai. Az összes megyében ellenzéki többség van a megyei közgyűlésekben, a 23 megyei jogú város közül 15-öt ellenzéki polgármester vezet. A kormánypártok Budapesten vigasztalódhatnak, ahol, bár nagyon kevés különbséggel, de újra *Demszky Gábor* lett a főpolgármester. A fővárosi közgyűlésben azonban mandátum-egyenlőség alakult ki az MSZP-SZDSZ és a Fidesz-MDF között. „Az MSZP történelmi vereséget szenvedett, az igazság pedig történelmi győzelmet aratott” – mondta *Orbán Viktor*. *Hiller István*, az MSZP elnöke elismerte a gyenge szereplést, de aláhúzta, hogy az Országgyűlés összetételét a választás nem befolyásolta. *Gyurcsány Ferenc* miniszterelnök elismerte, hogy a választás részben véleménynyilvánítás volt a kormányról.

Az MTI, a Romaweb, az RSK, RomaPage, és az Új Néplap hírei alapján összeállította: Paksi Éva

A hónap hírei • A hónap hírei

A Lungo Drom nyerte a kisebbségi önkormányzati választásokat

Az Országos Választási Iroda honlapján közzétett adatok szerint az október elsejei, a helyi önkormányzati választásokkal azonos napon rendezett kisebbségi önkormányzati választásokon országosan 63,81 százalék volt a részvételi arány. Az ország 1435 településén 2049 helyi kisebbségi önkormányzati választást tartottak. A megválasztott cigány kisebbségi önkormányzatok száma 1118. A jelöltet állító cigány szervezetek közül az összesített – az önálló és közös jelöltekre együttesen leadott – szavazatok alapján a Lungo Drom kapta a legtöbb voksot, 62 829-et és ez egyben az első helyet is jelenti az induló valamennyi kisebbségi szervezetek között is. A képzeletbeli toplistán a második helyen a Magyarországi Cigányok Fóruma végzett 50 394 leadott szavazattal, a harmadik az Európai Unió Roma Ifjúságáért Egyesület (20 745), a negyedik a Roma Polgárjogi Mozgalom (19 930), az ötödik a Cigány Szervezetek Országos Szövetsége (17 575) lett. *Farkas Flóriánt, a Lungo Drom elnökét kértem a választások rövid értékelésére.*

– A kisebbségi önkormányzati választás összesítésében mindenkinek meglepetést okozott, hiszen a kisebbségi törvény egy új kihívással jelentkezett, miszerint regisztrálni kellett magukat a kisebbségeknek, és ez visszaidézte a régmúlt idők félelmét. Összeségében viszont azt kell mondjam, hogy mind a tízenhárom nemzeti és etnikai kisebbség bebizonyította, hogy a társadalomban létjogosultsága van a kisebbségi önkormányzatiságnak. Ami a cigány önkormányzatokat illeti, nos, a cigányok bebizonyították, hogy bátran szembe mernek nézni minden kihívással, ami a sorukról, az életükről szól.

Nem kis feladat volt ezt a komoly regisztrációt lebonyolítani. Óriási munkája volt ebben valamennyi cigány szervezetnek. Szeretnék gratulálni mindazoknak, akik ezt a munkát becsülettel megcsinálták és komoly kampányt fejtettek

ki. Azt gondolom, nekik helyük van a cigány politikában. A jelenlegi választásnak azért mégiscsak volt egy specialitása, mégiscsak sajátos volt, hiszen ez nem arról szólt, hogy megnyerünk egy önkormányzati választást, szavazatokat hódítunk el, majd zsebre tesszük a mandátumot, hanem két nagyon komoly aktus előzte meg. Ha már győzelemről beszélünk, a Lungo Drom-nak többszörös győzelme van. Először is a legtöbb regisztrációt tudta az országban lebonyolítani, másodszor, nagyon komolyan rukkolt ki a jelöltállítás-sal. 2697 jelöltje volt, és ebből csaknem 1600 mandátumot szerzett, tehát magasan megelőzte riválisait. A második helyezett az MCF, akiknek gratulálok, szintén szép eredményt értek el, és azért is gratulálok, mert ő a másik szervezet, aki listát tud állítani. Ha az önálló jelöltjeit, illetve mandátum-számaikat tekintjük, akkor a

Lungo Drom ötszázzal előzte meg őket is. Mindazok, akik valamit számítottak, vagy azt hitték, hogy számítanak szervezetként, vagy személyként a politikában, egynegyedét nem érték el a Lungo Drom mandátumszámának. És miután a törvény úgy rendelkezik, hogy csak az tud országos listát állítani, aki az összes képviselő számának a tíz százalékát elérte, ezek a szervezetek, mint például a Roma Polgárjogi Mozgalom, a CSZOSZ, és az EURIFE, nem érték el a 10 százalékot, tehát nem tudnak jelöltet állítani. Ami nem jelenti azt az én olvasatomban, hogy ezeknek a szervezeteknek kívül kell maradniuk az országos önkormányzatból, de azt mindenképp, hogy fel kell kérnedkedniük valamelyik listára.

– Ezek szerint csak a Lungo Drom és az MCF tud önálló listát állítani.

– Igen. A kérdés az, hogy az a botránypolitizálás folytatódik-e, amit eddig bonyolított az OCÖ, vagy egy professzionális, szakmailag és struktúrájában is teljesen más típusú és a cigány önkormányzati képviselők munkáját ténylegesen segítő önkormányzat lesz-e.

Összességében azt gondolom, hogy a magyarországi cigányság jól vizsgázott, a kihívásnak eleget tett, nagyon korrekten járt el, és én először érzem azt a választások során, hogy tudatosan dolgoztak, tudatosan szavaztak, hiszen csak az mehetett el szavazni, aki regisztráltatta magát. Tehát a cigányok mérlegre tették, hogy kire adják a szavazatukat, mert ezzel többször is szembe kellett, hogy kerüljenek. Először, amikor regisztráltatták magukat, másodszor amikor elmentek és leadták a szavazatukat, és az a szavazat és mandátumszám, amit a Lungo Drom kapott, mindenképp arra hatalmaz fel bennünket és arra biztat, hogy Szervezetünk alakítsa

A cigányok bebizonyították, hogy bátran szembe mernek nézni minden kihívással, ami a sorsukról, az életükről szól.
Fotó: Nyári Gyula

meg az országos cigány önkormányzatot és minden bizonnyal többségében a megyei önkormányzatokat is. És ezzel üzent is a cigány szervezeteknek és személyeknek, hogy milyen cigány önkormányzatot akar. Azt is üzent, hogy nem akarja azt, ami most van, mást akar, és az a Lungo Drom.

– Márciusban lesz az országos, a megyei és a fővárosi cigány önkormányzati választás. A megyei és a fővárosi választás miatt húzódik ilyen sokáig?

– Az egész húzódik, és a választási rendszerrel ellentétben jár el a törvény, amin szerintem változtatni kell. Ilyen elhúzódozó folyamat egyetlen egy választásnál nincs, sőt, szerintem, hogy kicsit diplomatikus legyek, barátságatlanul is viselkedik a kisebbségekkel, mert a kisebbségi önkormányzatoknál egységesen öt képviselő van minden településen, bármilyen létszámú is a kisebbség, viszont a települési önkormányzatoknál mindez létszámarányos. Ezen is gondolkozni kell, és persze azon is, hogy hónapokon keresztül még parlagon lévő mandátumok vannak és nem fejeződik be egy választási

aktus, csak néhány hónappal később.

– A megyei önkormányzatok választása hogyan zajlik és hány tagja lesz?

– Ez egy új elem az egész kisebbségi önkormányzati rendszerben, de szerintem szükséges és fontos. Csak azokban a megyékben alakulhatnak megyei cigány kisebbségi önkormányzatok, ahol legalább tíz településen van kisebbségi önkormányzat. Cigányéknál mindenütt lesz és túlnyomó többségében a Lungo Drom fog alakítani megyei cigány önkormányzatokat is. 9 fős lesz a testület és mellette egy 5 fős szakmai bizottság is működik. Az állam gondoskodik a működési költségvetésükről, így a tiszteletdíjakról is és a programok végrehajtásának garantálásáról is.

– Elkezdte-e már a Lungo Drom a koalíciós tárgyalásokat?

– Lassan be is fejezzük. A Lungo Drom alapvetően szövetségi politikában gondolkodik. A Lungo Dromon belül sok szövetséges szervezet van, de most azt kell mondjam, hogy minden mértékadó és szakmai szervezet csatlakozott hozzánk. Nem árulok el titkot, ha azt

mondom, hogy a Lungo Drom már rendelkezik azzal a létszámmal, ami szükséges egy választási sikerhez, de természetesen nyitottak vagyunk, továbbra is folytatunk tárgyalásokat. Azt a politikai üzenetet, azt az akaratot, amit a cigány választók kinyilvánítottak, a Lungo Drom komolyan veszi és megnyeri az országos választást is.

Végezetül szeretném elmondani, hogy a Lungo Dromnak a Fidesszel kötött megállapodásból eredően 17 megyei közgyűlési tagja van és hozzájuk fog tartozni a megyei cigányság ügye. Arra biztatom a cigány embereket szervezetektől és hovatartozástól függetlenül, hogy keressék a lungo dromos megyei közgyűlési képviselővel a kapcsolatot annak érdekében, hogy programtámogatásokat tudjon biztosítani a helyi cigány kisebbségi önkormányzatok részére. Csak megjegyzésképpen említem, hogy a rendszerváltás óta nem volt még arra példa, hogy ennyi cigány ember lásson el képviselőt a megyei közgyűlésekben.

Paksi Éva

Paksi Éva

A Jeruzsálemi Szent Lázár Lovagrend a keresztes háborúk idején alakult, s fő hivatásának a betegek ápolását tekintette. A jeruzsálemi keresztény királyság bukása után Európába, Magyarországra is eljutottak. Magyarországon a Lovagrend oklevelekben 1181 óta mutatható ki. A két világháború között működésük újraindult hazánkban és legnevezetesebb tagja Mindszenty József bíboros, hercegprímás lett, aki 1972-ben kapta meg a Lovagrend egyházi nagy keresztjét. A Lovagrend és Magyarország 1993. augusztus 18-án kötött nemzetközi szerződést. Hazai működésük elsősorban kórházi berendezések, gyógyszerek adományból történő beszerzése és eljuttatása a rászoruló egészségügyi intézményekhez.

A karcagi Varga István, becenevén, ahogy a legtöbben ismerik, Mici, 2006. október 7-étől az első cigány származású lovag a rendben. Dr. Allen Inovius, a Lovagrend magyarországi nagyperjelje ültette lovaggá a budapesti Belvárosi Templomban, többek között Vikidál Gyula színész-énekes.

A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend lovagja

Betegeket szállít a saját költségén

– *Ma a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend lovagjává fogadják. Milyen tevékenységének köszönhető ez a nagyon szép elismerés?*

– Ez az egész éves munkámnak az eredménye, elsősorban pedig a szegények segítésének és támogatásának. Magyarországon évente 5–6 embert ütnek lovaggá, és a kiválasztottnak komoly feltételeknek kell megfelelni.

– *Hogyan került kapcsolatba a Lovagrenddel?*

– Az eddigi munkámról felfigyelt a kunmadarasi Szakácsi Rudolfné, és ő

mint lovag, felterjesztett a kitüntetésre. Karcag városában a saját autómmal, a saját költségemre ingyen szállítom a betegeket a kórházba, az orvosi rendelőbe. Budapesten is felfigyeltek arra, hogy a saját pénzemet áldozom a betegekre, és úgy gondolták, közöttük a helyem.

– *Tudom, hogy nagyon sikeres Karcagon, ezekben a hetekben pedig egy újabb sikersorozat kezdődött az életében, hiszen most volt az önkormányzati és a kisebbségi önkormányzati választás és mind a kettőn sikeresen szerepelt.*

– Igen. Jelenleg Karcagon a Nagycsaládosok Egyesületének az elnöke is vagyok, a települési önkormányzat tagja ismét, valamint a cigány kisebbségi önkormányzat elnöke, és ma, amire nagyon büszke vagyok, a Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend tagja is leszek. A család és az egész rokonság, az ismerősök is nagyon örülnek a sikeremnek. Ha innen hazamentünk, egy nagy álló fogadást akarunk tartani. Erre a kitüntetésre azt gondolom, hogy nem csak én, hanem a város is büszke lehet.

Ünnepélyes bevonulás.

– **Milyen céljai, tervei vannak a közeljövőben?**

– Természetesen folytatom a már megkezdett munkámat. Mint lovag, több tonna élelmiszert fogok továbbra is osztani. Jelenleg is 5 tonna élelmiszert osztottam ki a városban, a határon áll a másik 8 tonnás élelmiszeres kamionom.

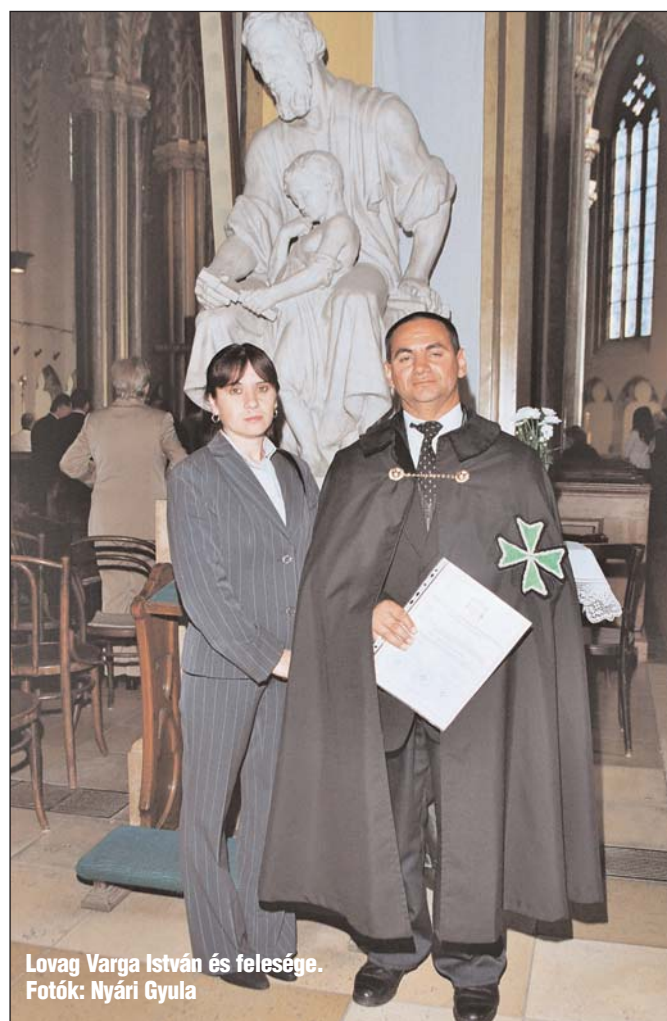
– **Mint lovagnak, milyen feladata, kötelessége lesz?**

– Az emberek segítése, adományok osztása. A sze-

gény embereken, és mind azokon, akik valamilyen oknál fogva rászorulnak, segíteni. Én konkrétan élelmiszereket, ruhaneműket osztok és segítem a beteg embereket. 12 éve osztok élelmiszert, sok gyárral, vállalkozóval van kapcsolatom. A legnagyobb összeköttetésem a Hip Kft.-vel van, több millió forintos bébi étel adományokat kapok, és most kötöttem szerződést a Plusz Áruházközponttal is,

és bízom benne, hogy lovagként, még több támogatást fogok kapni.

– **Gratulálok a szép kitüntetéshez, és munkájához további sok sikert kívánok!**

Lovag Varga István és felesége.
Fotók: Nyári Gyula

„Pénteken dél

Varjú Katalin cigánygye

Komáromnál, ha igaz, még mindig le van zárva a híd, a gyalogosok és a biciklisek libasorban járnak át az egyetlen szabad járdán, ott mentem én is bámészkodva. A Duna fölött finom kis szél járt, a kitört ablakú zsilipház betontömbjét galambok százai lepték el... A túlparton svájci felségjel alatt óriási úszó szálloda, jó frankjukért hajóztató svájci nyugdíjasok napoznak a teraszán... A híd túloldalán lapos gabonahajók, akárha a néhai **Brazovics Atanáz** uszályai várnák **Timár Mihályt**... A parkban tizennégy korona a lángos, de feketén megkapom száztíz forintért.

Hát nem lehetett könnyű dolga **Varjú Katalinnak**, hogy éppen itt tanította a magyar ajkú cigányság gyerekeit a betűvetésre... Szlovákiai magyar iskolában, magyarul.

– Kit, hova szólít a sorsa... Én valójában matematikát tanítottam. Rájöttem, azért nem értik a gyerekek a példákat, mert nem tudnak olvasni. Visszabuktatták őket évről évre. Addig bosszankodtam, míg elmentem tanítónak. Elsőbe.

C i g á n y o s z t á l y b a . A z t á n o t t i s m a r a d t a m , t i z e n n y o l c é v i g . . . M e g i s í r t a m :

„Szemétdombok között, bokáig porban, tengernyi sárban két világ kö-

zött ingáztam. Egy felvillanó emlékkép: a rajokban lecsapó legyeket hajtom magamról, és az jár a fejemben, mit keresek én itt...? A cigány törzsek többségének emlékezetéből rég kihullott már az évezredes vándorút, azok viszont, akik itt, a péróban a viharvert asztalt körbeülik, még tudták, honnan jöttek, emlékeztek, hogy szekereken érkeztek- a dedapjuk mesélte, a nagyanyjuk mesélte... A Nap járását követték a Szél gyermekei, így kerültek erre a tájra is...”

– **Mi volt a kulcs, hogy nálad nemcsak hogy a gyerekek megtanultak olvasni, de a szüleik, sőt, a cigány törzsek is elfogadtak? Volt férfi, aki egyenesen feleségül kért...**

– Nem is egy... Azt valom, a kulcs mindig a megismerés. És ennek nyomán az elfogadás. Például a nevek... Ha tudom, hogy a nemzetségek tagjai csak a cigány nevükön szólítják egymást, **Cini, Duduma, Lóló**... akkor én ezt nem változtattam meg. Ha egy gyerek édesanyja **Pulyka**, akkor kezdetben legalábbis, én is így szólítottam. Ha ismerem, hogy számukra a színek milyen szimbolikával bírnak... Hogy a sárga a gazdagságot jelenti, a piros rontást űz, a zöld az egészségest ígéri, a fekete bajt hoz – akkor élek ezzel. Az osztályom olyan színes volt, otthon érezték magukat benne... Tudtam, hogy halálesetnél a családok sokáig gyászolnak. Ilyenkor a gyerek nem jött iskolába. Elfogadtam... Időbe telt, míg kiderült, tilalmam ellenére az arany ékszert ők nem hagyják otthon. Mert az amulett. Véd, őriz. Az egyik

Hogy miért éppen most mentem át Révkomáromba?
Mert most került a kezembe egy könyv.
A címét szépen el is oroztam:
„Pénteken délig nyitva van az ég!”
De elmondok mindent sorjában...

ig nyitva van az ég!”

rekei, az olvasás és az aranygyűrűk

fiú egyszer otthon hagyta a gyűrűjét. Anyja rohant, verte az ablakot, engedjem be, húzta a fiúra a gyűrűt, nehogy baj legyen, nem veszi a lelkére, mondta, ha elgyúrja hazafelé egy autót... Előfordul, hogy az egyik törzsből származó gyerek nem foghatja meg a másik törzsből való gyerek kezét. Körtéjátékot játszunk, fogd meg a kezét a kislánynak!, mondja a fiúnak a tanító néni. És nem tudja, hogy náluk ez elképzelhetetlen. Ha kiskorában megkötötték a szülők az egyezséget a két gyerek házasságáról, azok nem foghatnak kezét. Ha a tanító néni ezt nem tudja, és erőlteti, megszakad a bizalom, kezdhet mindent előlről.

– **Neked is voltak normáid. Azokat pedig a gyerekek, sőt, a szüleik is tiszteletben tartották...**

– Így lehetett dolgozni. Örök kérdés volt: tanítsam meg őket valamire, vagy tartsam be a tanrendet? A tanrendet eldobtam. Új szemléltető táblákat csináltam. Kiindultam az ő szavakból. Nálunk, az osztályban a *gyertyánál* volt az *m* betű, és a *békánál* a *zs* betű. A gyertyát minden cigány ismeri, szelleműzésnél, gyásznál, kereszteléskor, szentkép előtt látják. *Memeli* a gyertya, ezt minden gyerek tudja. Akkor a gyertyánál van az *m* betű. A *béka*, az *zsamba* és azt is minden gyerek ismeri. Akkor ez a *zs*. Így tanultunk.

– **Némelyik történet hihetetlennek tűnik. Balladai...**

– Az első osztályban sokszor előfordult nagy különbség a gyerekek között. Volt hét-nyolc éves gyere-

kem, de volt tíz-tizenhárom éves is. Az egyik tízéves kislány állandóan szájába vette valamelyik kezét, harapdálta a kézfejét, eltakarta. Fölfigyeltem, hogy csámcsog, és nagyokat nyel. Ha szünet volt, ettünk, ez a gyerek se nem evett, se nem ivott. Hozok valamit, kérsze? Nem kért semmit. A nagyszünetben jött az édesanya, úgy hittem, hozza a tízórait. Egyszer csak látom, az öltözőszekrény takarásában a padon bújik, szoptatja a kislányát. Tudtam, hogy van kicsike testvére, de hogy ez a gyerek tízéves koráig csak szopott, azt nem hittem, pedig így volt, semmi más ételhez nem volt szokva: „Csucsi phel!”, „Csöcsöt kérek!” Fogai is voltak, beszélt, de csak anyatejen élt.

Közösen, anyjával próbáltuk rá szoktatni az ételre. Nagyon sokáig tartott. Addig, míg nem állt át, naponta többször is bejött az édesanya megszoptatni...

– **Becsültek, szerettek a szülők. Pedig igazán nem udvaroltál nekik...**

– Volt parázs helyzet, nem egy. De amikor elmehettem a kétszázhatvanhárom tagú két oláh-cigány család nagy esküvőjére, tudtam, elfogadtak. Életre szóló élmény volt. Ezeknek a nemzetségeknek még ma is van vajdájuk, az

Öreges Tanácsa tekintélyes, él a cigánytörvény. A család legidősebbje, *Mámi*, a nagymama, akitől egy féltett szoknyáját kaptam ajándékba, szőnyeges cigányoktól származott. Amikor a holokausztba vitték a családját, átszökött a Dunán, és kikötött itt, a mi oláh-cigányainknál. A vajdának lett a felesége. Évekig semmilyen papírai nem voltak. A nevére is csak ő emlékezett, se születési papír, se semmi. Amit bediktált, az lett beírva... Annyit gondolkodom... A cigányság száma határon belül és túl is, nő. Itt most is gyakori a hat-nyolc gyerek. Szerintem ki kell nevelődni a saját népükből az intelligenciának, orvosok, tanárok kellenek.

Nem tanulhatok helyettük, nem oldhatom meg a problémájukat a fejük fölött. Tenniük kell saját magukért.

De ez nem megy segítség nélkül. Én tudom, hogyan lehet segíteni. Erről szólt az elmúlt húsz évem. Náluk a család adja a biztonságot, az a minden. Ha nincs a póróban egy falat kenyér se, a betegek és az öregek akkor se éheznek. Ha egy öreg megszólal, ott csend lesz... Sokszor érzem, nekünk is van tanulni valónk tőlük...

– **Kati, miért van „pénteken nyitva az ég”?**

– Ez a történet, mint annyi más a cigányok életében, a titkok tartományába tartozik. Észrevettem, hogy péntekenként valahová eltűnnek. A házalók, a kukázók, a piacozók, a teknővájók, a kucepek, a kocsmában üldögelők pénteken köddé válnak. Nyomoztam évekig, míg kihamoztam a lényegét. A legtöbb törzs életében a pénteknek varázsereje van. Az archaikus közösségben élő cigányok többsége hívő keresztény. Babonákkal, hiedelmekkel, ősi hitviláguk maradványaival át- meg át- szöve, gyermeki beleéléssel gyakorolják a hitüket. Pénteken sok a teendő. Gyertyát kell gyújtani a betegekért. Bőjtöt kell tartani, ilyenkor csak tiszta vizet ihatnak. Ezen a napon imádkoznak a kérések teljesítéséért. Éppen pénteken. S nem egyenesen a Jóistenhez, hanem *Szűz Máriácskához*, őt kéri, járjon közben az érdekükben odafönt... De miért éppen pénteken, kérdeztem egyszer egy beszédesebb férfit. Ráncok szabdalta arcával, tiszta tekintettel fölfelé hunyorított, szédohányzott baritonján derűsen ennyit mondott: „Pénteken délig nyitva van az ég...”

Hordják és szeretik a régi viseletet

Varjú Katalin valami olyasmit tud a cigányokról, amit kevesen. Odaadással, szeretettel és tartással tudja ezt, híján minden hamis törleszkedésnek és álságnak. Négy nyelven beszél, könyvei, dokumentációi, előadásai nemcsak a cigánygyerekek oktatására, de egyéb hátrányos helyzetű csoportok iskolázására is adaptálhatók. Tanítókat, tanárokat oktatna, összegyűjtött tapasztalatai forrás értékűek. A szlovák oldalon, Révkomáromban él, jelenleg takarításból, recepciós munkából tartja fenn magát.

Schäffer Erzsébet
Nők Lapja

„Parashtujine zhi m

Varjú Katalinake romane shavo

Komaromo, te chachoj, vi akanak phanglo-j o podo, le manusha phujatar thaj rotalasa phiren perdal po slobodo than, vi me kothe gelom. Opre pej Dunyera jekh cini balval phirdas, pe jekh phuro kher but gulumbura hodinisardepe... Pe kaver dolma jekh hajovo, jekh hajovosko hotelo tordyilas, pe leste barvale phure manusha pashjile tela o Kham... Pel podosko kaver rig dyiveske hajovura, sar le dulmutane **Brazovics Atanasoke** hajovura azhukarenas **Timar Mihalyos**... Ando parko deshustar koronavura si o langosho, de kales hutylav pala shel thaj desh forintura.

Nas biphari butyi **Varju Katalina**, hoj kathe sityardas po iskiripe le romane shavoren, kon ungrika vorbisaren... Ande ungricko shkola andej Slovackija, ungrika.

– Kon kaj akharel peski zhelya... Me chachikanes matematika sityardom.

Hatyardom, anda kado chi hatyaren le shavore e matematika, ke chi zhanen te ginaven.

Chi mukhlen len te zhan ande kaver klasso. Kade

gindyisarom, zhav sityaricake. Ande anglunklasso. Ande romano klasso. Pala kodo

kothe ashilom deshoxto bersh... Vi tele iskirisardom: „Mashkar le melake plajici, zhi koch ando praxo, ande bari chik mashkar duj lumi phirkerdom. Jekh dulmutano kipo: le machan nashavav pa mande, thaj kodo phirel ande muro shero, so rodav me kathe...? Le roma chi seronpe aba le mija bershengodrom, pe soste kathe avile, de kodol, kon kathe, ando pero e dulmutani meselya krujal beshen, inke zhanen, kathar avile, seronpe, hoj po vurdon resline-lengo papo, lengi mami phendas paramicha... Pala le Khamosko phiripe gele la Balvalake shavore, kade resline vi pe kado than...”

– So sas e kija, hoj tute na numa le shavore sityile te iskirisaren, vi lengo dad thaj dej, le kaver roma primisardetu? Sas mursh, kon romyake manglas...

– Chi na jekh... Kade gindyisarav, e kija si sagda o pinzharipe. Le anava... Te zhanav, hoj le manusha andej vica numa pe lengo romano anav bushon jekhkavres, **Cini, Duduma, Lolo**... atunchi vi kade phendom lenge. Te le shaveski dej bushilas **Pulyka**, vi me kade phendom lake. Te pinzharav, hoj lenge le rang soske fontoshi-j... O galbeno si o barvalipe, o lolo rumusaripe nashavel, o zeleno o sastype del, o kalo bajo inkrel – atunchi trajuvav kodolesa. Muro klasso kesavo rangalo sas, khere hatyardinepe ande leste... Zhanglom, te varikon mulas, le familiji but dyasolisaren. Atunchi o shavoro chi avilas

Hoj sostar akanak gelom perdal
ande Revkomaromo?

Ke akanak avilas ande muro vast kadi ginadyi.

Lako anav shukares vi chorrdom:

„Parashtujine zhi mizmeri puterdo-j o cheri!”

De paramicha phenav anglunes anda late...

mizmeri puterdo-j o cheri!"

re, o ginavipe thaj le somnakune angrusnya

andej shkola. Hatyardom... But vrama sas, pune zhanglom, le somno chi muken khere. Kado amuletto i, losarel pe lende. Jekh shavo jekhvar khere mukhlas peski angrusnyi. Leski dej nashlas, mardas e felystra, te mukhav andre, cirdas pe lake shavoresko najj e angrusnyi te na avel bajo, chi lel pe pesko dyi, te malavelles jekh vurdon, kana avel khere. Si kana anda jekha vicako shavoro chi lel anda kavra vicake shavoreko vast. Krujako khelipe khelasame, le lako vast koldola shake!, phenel le shaveske e sityarica. Thaj chi zhanel, hoj lende kado nashtig keren. Te le cinengo abav vorbisardine aba lengo dad thaj dej, atunchi le cine nashtig len vast. Te kado e sityarica chi zhanel, maj chi patyan lake le roma.

– *Vi tut sas normavura? Kodol le shavore thaj vi lengo dad thaj dej chins-tinde...*

– Kade shaj kerdom butyi. Sagda pushipe sas, sar te sityarav len? Nyeve tablavura kerdom. Lom te zhav anda penge vorbi. Amende kaj e *memelyi* sas o m, thaj kaj e *zhamba* e zs. E *memelyi* sa roma pinzharel kaj lea strigojako nashavipe, kaj o bolipe, angla o suntu kipo dikhen. Memeli si e *memelyi*, kado sa shavore pinzharen. Atunchi kaj e *memelyi* si o m. E *zhamba* si e *zsamba*, vi kado sa shavore pinzharen. Atunchi kadi si e zs. Kade sityilam.

– *Unyi pecipe phares patyav.*

– Ande angluno klasso butfale shavore phirdas. Sas kothe ehta-oxto bershenge shavore, de sas kothe vi deshuduj- deshutrine bershenge. Jekh deshe bershengi shej sagda ande pesko muj las pesko varisosko vast, dindalkerdas pesko vast, sharadasles. Lom sama, hoj chamchogisarel thaj nakhavel. Kana chi sityilam, xalam, kadi shej chi na xalas, chi na pilas. Anav variso, manges vi tu? Nichi, chi manglas kanchi. Jokhar avilas laki dej, kade gindysardom andas lako xamasko. Jokhar numa dikhav palaj shifonyi chuchi del peska shake. Zhanglom, hoj sila cino phral, de kado chi patyilom, hoj kadi shej desh bersh numa chuchi pilas. Pale kade sas, kaver x a - mas - k o c h i x a - l a s : „Csu - c s i phel!” Sasla vi dand, vorbisardas, numa dako thud xalas. Kethane, laka dasa, kamlam te das lake kaver xamasko. Zuraless but vrama inkerdas. Zhikaj, pune chi tordyilas perdal, laki dej sako dyes butivar avilas te del lake chuchi...

– *Kamle tut le dade thaj deja.*

– Sas nasul dyelo, na jekh. De, kana gelom po abav, kaj 263 manusha sas ande duj

romane familii, zhanglom, primisardema. Kadale vican si inke vajda, le Phurengo svato fontosho-j, trajol e romani kris. Andej familija e legmajphuri-j, e *Mami*, kastar jekh lashi coxa hutyilom andej podarka, colarica sas. Kana ando holokausto ingerdine laki familija, perdal avilas pej Dunyera thaj kathe trajilas, kaj amare roma. Le vajdaki romnyi avilas. But bersh nasla kanchi hertiji. Pe lako anav vi voj serilaspe, nasla chi arakhadyipeski hertija, chi kanchi. So phen-das, kade sas andre iskirisardo... Kattyi gindysarav... Kathe thaj pe kaver rig ande Ungricko Them majbut roma trajon. Ande jekh familija butivar

shov-oxto shavore si. Trubul te

Hordják és szeretik a régi viseletet

sityara trubul te nashtig sityuvav bilenca, nashtig kerav lenge problemura. Trubul te keren variso pala lende. De kado chi zhal bizhutipe. Me zhanav, sar shaj zhutisaras. Pa kado si muro bish bersh. Lende e familija si sa. Te naj ande pero chi jekh kotor manro, chi atunchi chi bokhajven le nasvale, le phure. Te jekh phuro phenel variso, kothe

pacha avla... Butivar hatyarav, vi ame zhanasas te sityuvass lendar...

– *Kati, sostar „phuterdo-j parashtujine o cheri”?*

– Kadi paramicha, sar kattyi kaver ande romengo trajo, tajna si. Sama lom, hoj parashtujine varikaj xasardyon. Sa roma xasardyon parashtujine. But bersh kamlom te hatyarav, kaj si. Ande vicako trajo le parashtujes vrazhipeski zor si. Le legmajbut roma patyan ande Del. Von sagda inkren pengo patyalipe. Parashtujine but butyi si. Memelyi trubul te phabaren palal nasvale. Postyipe trubul te inkren, numa uzho paji shaj pen. Pe kado dyes rudyisaren pala o mangipe. Sagda parashtujine. Thaj na votras ko Del te na *Suntona Mariate*, la mangel te zhutin lenge opral... De sostar parashtujine, pushlom jokhar jekhe murshes, kon kamlas majbut te vorbil. Peske jakhanca po cheri dikhlas thaj numa kattyi phendas: „Parashtujine zhi mizmeri phuterdo-j o cheri...!”

Varju Katalin variso kesavo zhanel pal roma, so cerra zhene. But kamipesa zhanel kado, naj ande late xoxam-nipe. Shtar shiba pinzharel-vorbil, lake ginadya lashe avenas ande romane shavoren-go sityipe. Sityaren sityarelas, lako zhutipe zvoro shaj avel. Pe slovackicko rig, ande Revkomaromo trajol, akanak kher uzharel, anda recepciovoski butyi inkrel pes opre.

Schäffer Erzsébet
Zhuvljango Nyevice
Fordította: Géczy József

Szabó Ilona

Ötven évvel ezelőtt, 1956. október 29-én, a fővárosi Rákóczi téri pártház előtti őrhelyén, szolgálatteljesítés közben életét vesztette a Corvin köz felkelők legendás **Kócosa**. A kis cigánylány, **Szabó Ilona** alig múlt tizenhat éves (a tizenhetedikben járt), amikor végzett vele egy orvlövész golyója. Már, ha egyáltalán így történt a halála...

Akkori élettársa, az öntanító roma festőművész – az 1956-os katonai érdemeiért pár évvel ezelőtt állományon kívüli dandártábornokká előléptetett – **Dilinkó Gábor** (Bizsu) erős kétségeket táplál magában ezzel kapcsolatban...

Bizsu máig meg van győződve róla – fogalmaz a vele készített beszélgetések nyomán megírt „Csak álmomban vagyok szabad” című könyvében **Solymár József** –, hogy nem a túloldalról jött a halálos lövés, hanem a járőrtársa lőtte le felderítés közben, hátulról. Az illető beépített ügynök lehetett, aki a szabadságharcosok körülményeinek kikémlelése után így teremtett lehetőséget arra, hogy leléphessen.

Az őrpárancsnok jelentése ezzel ellentétes volt. Szerinte az egyetlen golyó, amely Kócost leterítette, a lány bal szeme fölé ment be a koponyájába s a jobb füle alatt jött ki, ami felülről és előlről érkező lövést – valamint mesterlövészt – feltételez. A Corvin köziek parancsnok, **Pongrácz Gergely** a jelentés kapcsán nem talált okot a gyanúra, noha Kócost hihetetlenül nagy-

ra tartotta. „Corvin köz – 1956” című emlékkötetében igen hosszasan és magas hőfokon méltatja a hajdan volt lány érdemeit (bár Bizsut illetően megtréfálja az emlékezete).

„Kócos tizenhat év körüli cigánylány volt, aki bátyjával, Bizsuval jött a

Corvinba. Géppisztoly volt a vállán és fekete, göndör haja már több napja nem volt megfésülve, ezért hívta mindenki Kócosnak. Egyike volt azoknak a corvinistáknak, akik a legnagyobb közszeretetnek örvendtek, mert úgy látszott, hogy mindenhol ott van. Ami-

kor jöttek az orosz támadások, géppisztolyával, kézigránáttal és néha benzines üveggel egyike volt a legbátrabb harcosoknak. Hiába mondtuk neki a harcok zajában, hogy húzódjon le, védje magát a falak mögött, látszott, hogy nem törődik a saját életével. Ha valaki meg-

sebesült a közelében, gyorsan a hátára dobta a géppisztolyát s máris ment a sebesült bajtársát kivonni a tűzvonalból.”

A józsefvárosi roma lány azonban nemcsak a harcok idején adott példát a helytállásból. Ismét egykori parancsnokát idézzük: „A harcok szünetében, amikor rossz volt a hangulat, Kócos öntötte beléjük a lelket. Hangos kacagásaitól néha zengett az egész Corvin mozi belseje (ez az épület volt a felkelők parancsnoksága, pihenő- és kötőhelye – H. S.). Néha kisebb beszédeket is tartott, amikor valaki kishitű lett, az oroszok túleréjét emlegette, vagy az vetődött föl, hogy nem kapunk segítséget. Nem szégyellitek magatokat, hogy így beszéltek!? – kiabálta. Ti nem férfiak, nyulak vagytok! Most már itt vagyunk néhány napja, s eddig visszavertük a ruszlik minden támadását... Lehet, hogy a következő támadás alatt kinyiffanunk, de éppen úgy lehetséges, hogy ez lesz az utolsó támadás, és attól kezdve a hazánk szabad lesz!”

Fiatalsága ellenére gyorsabban és élesebben reagált mindenre, mint korosabb társai. Bizsu nyilatkozta **Varga Ilona** mikrofonja előtt, hogy amire ő észbe kapott, Kócos már a barikádon volt. „Amikor kitört a forradalom, felkerestem a Corvin közt, hogy mi van ott, mert az élettársam, a Kócos már ott volt... Megyek a Keletinél. Kérdezem az arra járókat: nem láttátok Kócost? Erre azt mondják, hogy a Corvin mozinál futkos, akkora puskája van, hogy nagyobb mint ő. Jézus Mária! – mon-

dom magamban. Hát elmegyek. Ott is kérdem: Nem láttátok Kócost? Erre ahelyett, hogy válaszolt volna az illető, viszszaérkezett: miért nincs fegyverem? Minek? Hát én nem azért mentem oda. Sokan azért lettek 1956-ban forradalmárok, mert látták azt a sok gyereket puskával futkosni. Mert bátrak voltak, bátrabbak, mint az idősebbek. Kócos október 23-án került oda, én meg egy nappal később. Sok értelmes ember volt ott a Corvin közben... Nagyon sok cigány volt a forradalomban... csak a Corvin közben negyven cigány – köztük romungro és oláh cigány – volt.”

Az 1956-os forradalomban és szabadságharcban Kócoson és Bizsun kívül valóban sok cigány származású felkelő vett részt. Közülük nem is egy Szabó Ilonkához, Kócoshoz hasonló fiatal, csaknem gyerekkorban. A legtöbbjük nevét nem őrizte meg a történelem, csak azoké maradt fenn, akik életüket vagy éveiket adták. A peranyagokból ismerjük **Horváth Aladár**, **Kuti László** és a tizenöt éves **Fehér Nándor** nevét, akik a Tűzoltó utcai fegyveres csoportban harcoltak. **Kisnémeth Lászlóét** (vagy ahogy társai hívták: Cigány Laciét), **Horváth Károlyét**, **Radics Józsefét** és **Damu Jánosét**, akik a Práter utcában vettek részt a harcokban. A **Narancs**, **Cigány** és **Kóró** becenevű cigány szabadságharcosokét a Váci úti felkelők közül. Tudunk **Kóte Sörös Józsefről** is, aki a Vajdahunyad utcai csoport kötelékében esett át a tűzkeresztségen. **Fátyol István** előbb – mint ottani világ-

sító – a Faluszínház munkástanácsának alapító tagja, elnökhelyettese lett, majd fegyveres csoportot szervezett, s a Szirmai-csoporttal járőrözött 1956-ban. **Csányi Sándor** a Thököly úti, **Falusi János** és a tizennyolc éves **Onestyák Sándor** (Cigány) a ferencvárosi Göndör-csoport fegyveresei közt harcolt. Utóbbi fiú egy ideig a Ferenc téri felkelők vezetője volt. Az ugyancsak tizennyolc éves **Dandos Gyula** Nyíregyházán a Városi és a Megyei Munkástanács, illetve mindkét szintű Forradalmi Bizottság tagja, az egykori cigány vándoriparos, **Kolompár Mátyás** pedig a kiskunmajsai események egyik főszereplője volt. Le kell szögezni: korántsem teljes (az említett körülmények miatt nem is lehet az) ez a felsorolás.

A hatalom birtokosai később alaposan el is gondolkodtak azon, hogy mi vihette ilyen nagy számban az utcára a cigányokat. A pártközpontban végül arra jutottak, hogy eleve a lumpen rétegekhez tartoztak, aluliskolázottak voltak, pedig elég lett volna elővenniük saját pártlapjuk, a Szabad Nép 1956. október 9-ei számát, hogy mélyebb összefüggésekre leljenek. Pontosan két héttel a forradalom kitörése előtt **Gallé Tibor** „Cigánysor” címmel arról cikkez a lap hasábjain, hogy a cigányok mennyire sérelmezik, a rendőrök velük és a gyermekeikkel szembeni gorbaskodásait. (A nyilatkozó rendőrőrmester bevallja, hogy valóban így járnak el, s nagyon sajnálja, hogy felsőbb utasításra fel kellett hagyniuk a ci-

gányok korábbi gumibotozásával.)

A fegyvert fogó s életét is kockáztató nagyszámú roma azt elérte, hogy a forradalom heteiben nagyobb tisztelet övezzék a cigányokat, majd az újabb szovjet megszállást követően a konszolidációra törekvő pártvezetők is fontos tényezőnek tekinték a megbékítésüket. Meggyőződésem, hogy az 1956-os közszereplés nélkül soha nem járultak volna hozzá a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége megalakításához. (A szervezet már pár nappal a forradalom egyéves évfordulója után, 1957. október 26-án zászlót bonthatott, hogy aztán alig négy év múlva egy tollvonással feloszlassák.)

Szabó Ilonka (Kócos) halála tehát semmiképpen nem volt hiábavaló. A legdrágábbat, életét adta a magyar szabadságért, miközben a hazai cigányság ügyét is előbbre vitte. Tulajdonképpen két életet is áldozott, hisz halálakor már negyedik hónapja áldott állapotban volt. A Corvin közben ma emléktábla hirdeti hősi helytállását. Olyan domborműves tábla, amely áttételesen a cigányságára is utal (a forradalom Cinka Pannájának nevezik őt, a cigány, vagy roma megnevezést – ki tudja miért? – az emlékállítók nem merték kőbe vésni). Személyén keresztül ez az emlékmű az összes roma szabadságharcos előtti jelképes főhajításra készíti Budapest legforgalmasabb mozi-komplexumának látogatóit.

Hegedűs Sándor

ANNE FRANK NAPLÓJA

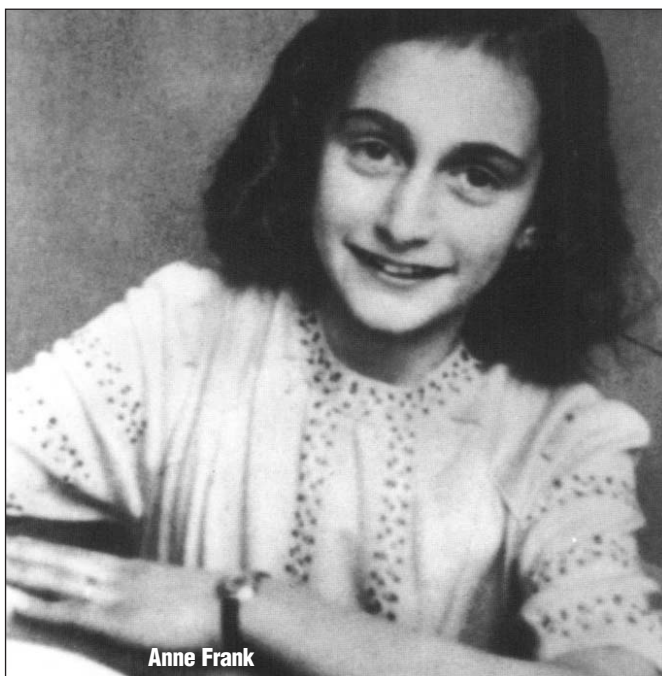
(részletek)

Anne Frank 1942. június 12. és 1944. augusztus elseje között vezetett naplót: kezdetben csak magának írogatott, később, amikor megérett benne az elhatározás, hogy híres író nő lesz, elővette régi írásait és módszeresen áírta, javítgatta őket. Az volt a terve, hogy naplója alapján könyvet ír a háborúról, és hű képet fest benne a német megszállás éveiről Hollandiában. Korai halála – nem sokkal tizenhatodik születésnapja előtt vesztette életét a Bergen-Belsen-i koncentrációs táborban – megakadályozta terve megvalósításában. Anne Frank naplója örök érvényű olvasmány, egyaránt szól az övéihez hasonló gondokkal küszködő fiatalokhoz, az idősebbekhez, akik szeretnék jobban megérteni őket és szól mindazokhoz, akik tudni akarják, mi történt a Prinsengracht 263. hátsó traktusában bujkáló családokkal a hitleri megszállás alatt álló Amszterdamban.

* * *

Szombat, 1942. június 20.

1940 májusa után a jó napoknak befellegzett: először a háború, utána a fegyverletétel és a németek bevonulása, és elkezdődött a zsidók sanyargatása. Egymás után hozták a zsidótörvényeket, és szabadságunkat is erősen korlátozták. A zsidóknak sárga csillagot kell hordani, a zsidóknak le kell adni biciklijüket, zsidó nem szállhat villamosra, zsidó nem ülhet autóba, személyi tulajdonúba sem, zsidó csak 15 és 17 óra között mehet bevásárolni, zsidó csak zsidó fodrászhoz járhat, zsidók este 20 óra és reggel 6 óra között nem mehetnek ki az utcára, zsidók nem tartózkodhatnak színházban, moziban és más szórakozóhelyen, zsidók nem látogathatnak uszodákat, de tenisz-, hoki, vagy sportpályákat sem, zsidók nem evezhetnek, zsidók nyilvános helyen semmilyen sportot nem űzhetnek, zsidók este nyolc után nem ülhetnek kint a kertjükben, még ismerősüknél sem, zsidók nem mehetnek be keresztény lakásba, zsidók csak zsidó iskolába járhatnak, és így tovább. Szép kis élet, ez is, az is tilos. **Jacque** folyton azt mondja nekem: „Már semmit nem

Anne Frank

merek csinálni, attól félek, hogy tilos.

* * *

1942. szeptember 28.

Elmondhatatlanul nyomaszt, hogy soha nem hagyhatjuk el a házat, és nagyon félek attól, hogy fölfedeznek és utána agyonlőnek minket. Hát ez nem valami biztató.

* * *

1942. október 9.

Már csak csupa szörnyű és lesújtó dologról adhatok hírt. Sok zsidó ismerősünket csoportosan elhurcolják. A Gestapo nem bánik velük kesz-

tyűs kézzel, egyszerűen marhavagonokba rakják és Westerborkba, a Drente megyei nagy zsidótáborba szállítják őket. **Miep** mesélt valakiről, aki megszökött Westerborkból. Iszonyú lehet ott. Az emberek alig kapnak enni, az ivásról már nem is szólva. Víz naponta egy óra hosszat engednek, és több ezer emberre jut egy vécé és egy mosdó. Mindnyájan együtt alszanak, férfiak és nők, és az utóbbiaknak meg a gyerekeknek általában leborotválják a haját. Megszökni szinte lehetetlen. Lekopaszított fejük és so-

kuknak a zsidós külseje elárulja őket.

Ha már Hollandiában is ilyen rossz soruk van, mi lesz akkor velük azokon a távoli és barbár tájakon, ahová küldeni szándékoznak őket? Mi úgy véljük, hogy legtöbbjüket legyilkolják. Az angol rádió elgázosításról beszél, talán az a leggyorsabb halál.

Egészen magamon kívül vagyok. Miep olyan megrázóan adja elő ezeket a rémtörténeteket, hogy őt magát is mély megindultság hatja át. Például nemrég az történt, hogy a háza ajtaja előtt egy öreg, béma zsidó asszony ült, arra várva, hogy a Gestapo egy autót kerít, amivel elszállítja. Az öregasszony szörnyen félt az átrepülő angol gépekre célzó léghátrító ágyúk fülsiketítő lövöldözésétől és a vakító fényszórók körözésétől. Miep mégsem merte bevinni őt a házába, senki sem merte volna. A német urak nem fukarkodnak a büntetéssel.

* * *

Hétfő, 1943. július 19.

Vasárnap erősen bombázták Észak-Amszterdamot. Szörnyű pusztítást vittek végbe, egész utcák hevernek romokban, sokáig eltarthat, amíg mindenkit kiásnak. Eddig 200 halottat és szám-

talán sebesültet találtak, a kórházak zsúfolásig tele. Hallani gyerekektől, akik a füstölgő romok közt halott szüleik után kutatnak. A hideg futkos a hátamon, ha csak felidézem is azt a tompa, dübörgő zajt a messzeségből, ami a közelgő pusztítást jelezte.

* * *

Csütörtök,

1943. Szeptember 16.

Minél tovább vagyunk itt, a viszony annál inkább megromlik közöttünk. Az asztalnál már senki sem meri kinyitni a száját (kivéve mikor ételt rak bele), mert bármit mond is, azt vagy rossz néven veszik, vagy félreértik. Néha meglátogat minket *Voskuijl* úr. Sajnos nagyon súlyos beteg. És nem könnyíti meg a családja dolgát sem, hisz folyton ez a gondolat jár a fejében: mit érdekel engem, hamarosan úgy is meghalok! El tudom képzelni, milyen hangulat uralkodhat náluk odahaza, különösen, ha arra gondolok, hogy mi is itt valámmennyien milyen sértődékenyek vagyunk.

Mindennap beveszek egy-két valerianatablettát szorongás és depresszió ellen, de ez nem véd meg attól, hogy másnap még rosszabbul ne érezzem magam. Egy jóízű, nagy nevetés többet érne tíz valerianánál, de nevetni már szinte mintha elfelejtettünk volna. Attól félek, hogy a sok komolyságtól megnyúlik az arcom és lefittyed a szám. A többiekkel sem jobb a helyzet, mindegyikük tele rossz előérzettel várja a közelgő veszedelmet, amelynek a neve tél.

* * *

Kedd, 1944. március 14.

Lehet, hogy te majd jót mulatsz rajta (én a legkevésbé sem), ha megtudod, hogy mit fogunk ma enni. Pillanatnyilag fent ülök *Van Daanek* viaszosvászonnal borított asztalánál (odalent épp dolgozik a takarítónő), az orrom meg a szám elé egy

zsebkendőt szorítva, melyet teleszórtam finom illatú, elrejtőzésünk előtti parfümmel. Ebből azonban nem érthetsz egy kukkot sem, ezért „kezdem az elejéről”. Azokat, akik élelmiszerjegyeinkről gondoskodtak, lecsukták, és most már csak őt, feketén beszerzett élelmiszerjegyük van, semmi több, és nincs itthon zsír. Miep és *Keliman* már megint betegek, ezért *Bep* sem tud elmenni bevásárolni, amitől a hangulatunk teljesen vigasztalanná vált, amiképp az étkezésünk is. Holnaptól már nincs se zsírunk, se vajunk vagy margarinunk egy kiskanálnyi sem. Reggelire már sült krumpli sem jut (kenyérspórolás!), csak zabkása. Önagysága attól fél, hogy éhen halunk, ezért fölözetlen tejet is vásároltunk.

Ma hordóban eltett kelkáposztát ebédelünk. Ezért az óvintézkedés a zsebkendőmmel. Iszonyú, milyen bűzt áraszt ez a valószínűleg sokéves kelkáposzta! A szobában rohadt szilva, erős tartósítószer, és záptojás keverékének bűze terjeng. Fúj, már a gondolatától is rosszul leszek, hogy ezt kell majd ennem! Ezenkívül a krumplit is valami furcsa betegség támadta meg, úgyhogy minden második vödör pommes de terre-t (krumpli, francia) a kályhába kellett hajigálnunk. Közben azzal szórakoztunk, hogy a különféle krumplibetegségeket felismerjük és megállapítottuk, hogy vannak köztük rákos, himlős és kanyarós példányok. Hát nem valami nagy gyönyörűség a háború negyedik évében rejtekhelyen élni. Bárcsak vége lenne ennek a nyomorúságnak!

* * *

Kedd, 1944 június 13.

Lehet, hogy azért is rajongok annyira mindenért, ami a természetet jelenti, mert olyan rég ki se dughattam az orrom a szabad levegőre: emlékszem, hogy régebben

a ragyogó kék ég, a madár-csicsergés, a holdfény és a nyíló virágok egyáltalán nem tudták ennyire lekötni a figyelmemet. De itt ez megváltozott, pünkösdkor is például, amikor olyan nagy meleg volt, este erővel nem hagytam lecsukódni a szemem, hogy fél tizenkettőkor a nyitott ablaknál egyedül és alaposan megszemléljem a holdat. Sajnos hiába hoztam meg ezt az áldozatot, a holdfény annyira megvilágított mindent, hogy végül nem mertem kinyitni az ablakot. Egy másik alkalommal, de annak már van néhány hónapja is, késő este véletlenül épp odafent voltam, amíg a szellőztetést be nem fejezték. A sötét, esőszagú este, a zivatarban elhúzó felhők teljesen lenyűgöztek: másfél év óta először kerültem szemtől szembe az éjszakával.

* * *

Péntek, 1944. július 21.

Újra megteltem reménnyel, végre minden jól halad! Igazán jól! Óriási híreink vannak! *Hitler* ellen merényletet követtek el, és nem holmi zsidó kommunisták vagy angol kapitalisták, hanem egy színgermán német tábornok, egy gróf, aki méghozzá fiatal is. A Führer életét azonban az „isteni gondviselés” megmentette, és sajnos mindössze néhány karcolással és kisebb égési sebekkel megúsza. A közvetlenül mellette álló tisztek és tábornokok közül néhányan meghaltak vagy megsebesültek. A merénylet agyonlőtték.

Ez bizonyítja legékebben, hogy sok tiszt és tábornok is unja már a háborút, Hitlert pedig a pokolba kívánja, az a tervük, hogy katonai diktatúrát kiáltssanak ki, amely békét tud kötni a szövetségesekkel, persze csak azért, hogy újra fölfegyverkezzenek, és úgy húsz év múlva újra háborút robbantsanak ki.

* * *

1944. augusztus 4-én délelőtt tíz és fél tizenegy között megállt egy autó a Prinsengracht 263-as számú ház előtt. Az autóból kiszállt *Karl Josef Silberbauer* SS-Oberscharführer (az SS egységeknél törzsőrmester), egyenruhában és a *Grüne Polizei* legalább három, polgári ruhás, de fölfegyverzett holland ügynöke. Bizonyossággal állítható, hogy a rejtőzködő embereket följelentették. *W.G.van Maaren* raktári munkás alaposan gyanúsítható volt a följelentéssel, de két ügyészégi vizsgálat sem szolgáltatott elégséges jogi alapot a vádemeléshez.

A *Grüne Polizei* letartóztatta a nyolc rejtőzködőt és két segítőjüket, *Victor Kuglert* és *Johannes Kleimant* – viszont *Miep Giest* és *Elisabeth (Bep) Voskuijl* nem –, és magával vitte minden értéktárgyukat, valamint a náluk levő pénzt.

Annét a nővérével együtt 1944 október végén egy ún. evakuációs szállítmánnyal a Lüneburger Heidén lévő bergen-belseni koncentrációs táborba deportálták. Ebben a táborban a katasztrofális egészségügyi állapotok miatt 1944–1945 telen tifuszbajjárvány tört ki, és ebben foglyok ezrei elpusztultak. Köztük volt Margot is, Anne néhány nappal később követte őt. Így haláluk időpontja 1945. február végére, március elejére esik. A két lány holtteste valószínűleg a bergen-belseni tömegsírok egyikében nyugszik. Ezt a koncentrációs tábor 1945 április 12-én szabadították fel az angol csapatok.

A nyolc rejtőzködő közül csupán *Otto Frank* élte túl a koncentrációs táborokat. 1980. augusztus 19-én bekövetkezett haláláig a Bazel melletti Birsfeldenben lakott és életét Anne lánya naplójának, a benne foglalt üzenet közkinccsé tételének szentelte.

Összeállította: Paksi Éva

Hegedűs Sándor

Cigányzenészek albuma

Korabeli élet-
rajzi kézi-
könyv? Is-
meretter-
jesztő irodalom? Zenetörténeti mű? Kul-
túrtörténet? Népszerűsítő propaganda?
Életrajzzal fűszerezett anekdotagyűjte-
mény? Nincs könnyű helyzetben, aki egész
pontosan meg kívánja határozni a **Fekete**
Sas Kiadó jóvoltából nemrég hasonmás
kiadványként megjelentetett **Markó Mik-**
lós-munka, a **Cigányzenészek albuma**
könyvtani besorolását. Alighanem akkor
jár el leghelyesebben, ha a felsorolt ka-
tegóriák mindegyikéhez elkészíti a kataló-
guscédulát.

1896-ban, amikor először kiadták a
könyvet, egész Nagy-Magyarország az
ezredévi ünnepségek (a millennium) lá-
zában égett. Olyan idők voltak azok, ami-
kor a muzsikos cigányokat a magyar társa-
dalom többnyire igen megbecsült tagjai-
ként tartották számon. Rádió, tévé és hang-
lemezek nem lévén még; a szórako-
zóhelyek, a polgári és főúri ünnepségek –
ma így mondanánk – ünnepelt sztárjai
lehettek a legremekőbb primások, nó-
taszerzők és nótaköltők.

A három évvel korábban végrehajtott
cigányösszeírás szerint a történelmi Ma-
gyarország 7220 községében éltek cigá-
nyok, összesen 274.940-en. Közülük
9,6%, azaz jó kerekítéssel mintegy 27–28
ezer fő zenészkedett. Amikor tehát a
könyvből áradó idillikus állapotokon
elrévednénk, mindig jusson eszünkbe: csak
a romák egytizedének krémjére vonatkoz-
nak e sikertörténetek.

Talán még egy figyelmeztetést szintén
nem árt megejtenem. Markó könyvében
ugyanis a még élő szereplők mindig csak a
napsütötte járdaszélen járnak. Tudni kell:
még a könyv lapjain – s az életben is oly
annyira ünneplést – **Dankó Pista** élete sem
lehetett felhőtlen. Alig három évvel koráb-
ban, 1893 szeptemberében, nagy nyomo-
rúsága miatt, öngyilkossági szándékkal
Szegednél a Tiszába vetette magát. (Mind-
annyiunk nagy szerencséje, hogy időben
kimentették.) Ennyi óvást pusztán azért tet-
tem, nehogy túltónál becsapjanak minket a
kor gyönyörűre festett kulisszái.

Tény, ami tény: a Magyar Szemle című
folyóirat szerint a millenniumi ünnepségek
idején Budapesten 223 különféle zenei
együttes működött, s ebből 130 (**Sárosi**

Bálint zenetörténész sze-
rint: 136), azaz háromötö-
dük volt a cigányzenekar.
Markó azonban nemcsak a
pestiekről, hanem a vidé-
kiekről is számot kívánt
adni.

A rozsnyói születésű hír-
lapírónak nem ez volt az el-
ső úttörő vállalkozása. A
bocsinai jégbarlangban ő
honosította meg például a
nyári korcsolyázást, majd
részese lett az aggteleki
cseppkő- és a szomszédos
szilicei jégbarlang feltá-
rásának. Az erről írt tudó-
sításai alapozták meg híme-
vét a Vasárnapi Újságban,
amelynek idővel állandó
külső munkatársa lett. A fő-
szerkesztő a lap 1896. ja-
nuári számába „A mi
magyar cigányaink” cím-
mel megírta vele a főváros
jelesebb cigányzenészeinek
életrajzát. Mivel sok olyan
adatok jutott birtokába,
ami nem fért el a lap hasá-
bjain, széleskörű gyűjtésbe
kezdett, hogy kötetbe szer-
vezze a még tágabb tudást.

A Cigányzenészek albu-
mában – másfélszáz képpel

kísérve (innen a könyv: albumként való
meghatározása) – összesen 122 cigány mu-
zsikusról olvashatók részletes, bár jócskán
eltérő terjedelmű életrajzi adatok. (Markó
ugyan másként – „45 elhalt és 65 fővárosi
és vidéki élő primás arcképével, életrajzá-
val, 13 zenekari képpel és 280 segédzenész
arcképével” – számolt, az életrajzok mégis
ennyit tesznek.)

Előbb az elhunyt jelesebb zenészeket,
majd az 1848/49-es szabadságharc – akkor
még életben levő – cigány tábort zenészeit,
majd (a korábban ismertetett **Czinka**
Pannát is beleértve) mindössze három női
zenészt vette sorra. A későbbiekben a zene-
és népdalköltők, a fővárosi zenekarve-
zetők, a szólójátékosok, a fővárosi segéd-
zenészek jutnak önálló fejezethez. Végül a
vidéki primások megírt és képre vett port-
réi zárják a könyvet.

Sok érdekességet megtudunk a cigány
zenészek egykori népszerűségéről. Azt
például, hogy a legjobbakat rendre meg-
festették a hódolók, hogy arcma-
suk az utókorra is megmaradjon. A Nemzeti Mú-
zeumba küldték **Bihari János**-a, „magyar
Orpheus”, és a debreceni **Boka Károly**,
„**Kossuth** kedvenc zenésze” portréját.
Dombi Marci arcképe a rimaszombati ka-
szinó falára került. **Darázs Miska** párizsi
muzsikusi korszakában oly népszerű volt,
hogy arcképét az utcákon is árulták. Ami-
kor az Egyesült Államokban – ahol koráb-
ban négy évig játszott – híret vették
Erdélyi Náci halálának, arcképét gyászfa-
tyollal övezve tették ki a New York-i ki-
rakatokba.

Markó Miklós az érdemesség fontos
bizonyítékának tekintett minden grófot,
herceget és bárót, aki csak egy jó szót is
szólt az adott primáshoz, vagy szólójá-
tékoshoz, aki sokszor húzatta velük a maga
nótáját. Valamiféle feudális alázat tük-
röződik mindebben. **Pospishill** bácsi, a
Ganz gyár olvasztára szerethette, pártolhat-
ta bár akármely pesti primást, **Heimlich**
bácsi, az újhelyi hídvámszedő tombolóan
lelkeseledhetett bármelyik sátoraljai zene-
karért, efféle személyek véleményére kár is
lett volna adnia egy akkortájt működő hír-
lapírónak...

No, de legalább a koronás főkre figyel-
jünk oda! Kinek nem dobog meg hazafiúi
és honleányi szíve egy ilyen lista láttán? **I.**
Ferenc osztrák császárnak és magyar ki-
rálynak: **Bihari János**, sokadik trónutódjá-
nak, **Ferenc Józsefnek**: **Erdélyi Náci**, **Pin-**
tér Pál, **Hamza Miska**, **Erdélyi Kálmán**,
Rácz Károly és más jeles primások húzták
a fülkébe és fejedelmi topánjuk alá valót.
Derék zenészeink ki- és bejáratosak voltak
szinte minden uralkodóhoz. **II. Oszkár**

Szécsi Magda

„A népednek joga van hozzád...”

Salgó László 76 éve lakik a XVII. kerületben. Nem erről híres a környezetében, hanem arról, hogy még sosem mozdult ki onnan. Hiába él a fővárosban, még nem volt a Duna parton, a Szabadság hídon, a Gellért hegyen, és azt sem tudja, mert tudni sem akarja, hogy milyen belülről egy modern bevásárló központ. Ő elégedett a közeli kis boltocskával, amit lánya vezet, s mint mondta, volt épp elég néznivalója a XVII. kerületben is, ami egy szépen fejlődő kerület, „de a fene megette, hogy rá sem lehet ismerni az utcákra...” Ezen morog naponta, legyint nevetve Margitka, és megöleli az apját, aki már inkább a múltban él, mint a jelenben.

– Itt születtem ebben a házban és itt is fogok meghalni. Ezt kevesen mondhatják el, mert a népek olyanok, hogy jönnek, mennek, nem maradnak a helyükön, ahová születtek, pedig nem lehet az hiába, hogy valaki hol született. Ez egy nagy kör. Egy nagy kört képzeljen el, amibe mindenkinek meg van a maga helye, és ha egy ember elmegy a helyéről, ott megszakad a kör, és ezzel az életrendje meg van barmolva, most aztán tudhatja, hogy mitől van olyan sok boldogtalan ember, meg iszákos, és rossz életű ebben az országban. Én maradtam a helyemen, és elégedett vagyok! Rajtam nem múlt, hogy rend legyen a körben, miattam nem szakadt meg az élet rendje. Amikor a szüleim ezt a házat építették, akkor még itt nem volt város. Mező

volt, lápos terület, lovakocsik, meg sok cigány, mert itt elfértünk sok százan, a kutya se törődött velünk, mi rendeztük be az életünket úgy, ahogy az nekünk jó volt. Mikor volt ez? 1932-ben volt, én 30-ban születtem, és minden évben jöttem utánam a testvéreim. Anyámék meg se álltak 11 gyerekig, ebből hárman elhaltak rögtön a születésük után, de mi többiek felnőtünk, igaz, csak négyen élünk most már.

Nagyon jó gyerekkorunk volt. Vidámságban éltünk. Az én apám csak kinevette a bajokat! Ebbe volt az ő ereje, amiből adott másoknak is. Mindenre talált gyógyírt, és anyám is hányszor, de hányszor kinevette a halált, az éhezést, hát erről sokat lehetne mondani, de a mai cigányok nem értenék, ők nem ilyenek. A régi

cigányság más volt, senkire másra nem számíthatott csak sajátmagára, és ettől ki kellett okosodniuk, hogy ne pusztuljanak el. A régi cigányoknak senki nem mondhatta meg, hogyan érezzenek, mint manapság. Kérem szépen, ezek, mint akik már nem is lennének cigányok! Nem férfiak, nem asszonyok ezek manapság! Az én apám mindig azt mondta a cigány népnek itt a láposon, hogy „a népednek joga van hozzád, semmirekellő az, aki nem áldozza fel mindenét a cigányság javáért!” Ezt mondta kérem! És lobbogott a tűz, és a cigányok értették minden szavát, és senki nem volt, aki magáért kapart volna, de mindenkiért. Közös volt minden, az étel, a tűz melege, a szenvedés, mert, hogy volt az is, az mindig volt. Ma hol van apámforma ci-

gány? Nincsen kérem! Amit itt leművelnek a mai cigányok, attól a régiek forognak a földbe. Na, és az asszonyok? Szemernyi tisztesség nincsen bennük, hát látom naponta, hogy ezek nem tudják, mi az, hogy igazi cigány asszonynak lenni!

Pusztulatos időket élünk, az időjárás is ezért változott meg, mert tudja, hogy van ez? Az időjárás az egy óriási tükör, mint a nagyvilág maga, és visszaadja azt, amilyenek a népek. Nincsen semmi a helyén, se az a sok nép, se az időjárás. Hát tetszett látni, jégeső volt nyáron, meg havazott vésztől Afrikában, mert a tévében láttam, ebből már tudni, hogy világban van, hogy minden ember elfelejtette amit apám mondott.

Hogy ő mitől volt olyan okos? A maga eszétől, attól, hogy nem

raktak a fejébe marhaságokat, mint manapság. Az én apám egy marék földből sok mindent megmondott, még olyat is, hogy ott ahol felvette a földet a markába, milyen emberek laknak. A szívükbe milyenek. De értett ő sok mindenhez, nem kellett neki iskola. Tudta, hogyan mennek a dolgok a természetbe, és azt mondta, hogy pont úgy mennek a dolgok a népek között is. Mi már jártunk iskolába, de nem tudtam meg sokkal többet ott, mint apámtól, de írni, olvasni azt megtanultunk, a számolás az meg a vérünkben volt, könnyű volt, mert úgy hangzott, hogy „ami a tied, az az enyém is, ami az enyém, az a tied is.” Mit

kell ezen annyit számolgatni? Nem kell! Adni kell! És mi adtunk, és mi kaptunk egymástól, nem kellett elnök, nem kellett tanács vagy mifene... önkormányzat. Mi a lápon igazságban élünk, csak már kihálnak az öregek, ezek a fiatal cigányok meg máshogy számolnak. Munkahelyem? Nekem sose volt! Jöhetett a **Rákosi**, jöhetett a **Kádár**, én nem álltam be gyárakba, se sehová, tollaztunk. Vettünk, eladtunk, feldolgoztuk, hát főleg az asszonyok dolgoztak vele, de a lovas kocsit az ember hajtotta. Akkoriban se mentem én messzire, mentek mások, de ezen a területen jó népek laktak itt a

kerületben, ami falu volt, vagy még az se akkoriban, és nagy becsben volt a jó toll. Meglehetett abból élni, meg hát ott voltak a lovak is. Aadtuk-vettük. Jó pénz volt. Az, embernek való munka volt, az asszonyok tépték a tollat. Hát, így volt akkoriban. Az én gyerekeim már mások, az unokáim azok meg már még a beszédjükbe is, mintha mind külföldiül beszélne, van, hogy egy szavukat meg nem értek. Valahogy elfajultak ezek mind! Az egész világ elfajult. A mai cigányok nem látnak végtelen teret, ezek csak saját magukat látják, pedig a másikat kellene látniuk, ez a végtelen tér, hogy meg-

látom a másik embert. Beszélek a minap az unokámhoz, hát nem azt mondja, hogy bolond maga tata!? Mert, hogy sírt egy cipő után, valami márkás után, hogy lenézik, ha nincs neki is, aztán hiába mondtam, hogy nem a cipő számít, hanem aki benne van, de még jobb lenne, ha mezítláb járna, olyan szép cipőt mint az emberi láb, úgy se kapni boltban. Hát, erre, hogy bolond vagyok, ezt mondta. Már a házból sem mozdulok ki, a Margitka van, hogy kiültet a kertbe, de a bogarak se a régiéek már! Maga is szokta nézegetni őket? Hát, akkor látta, hogy mi folyik! Ezek se ismerik föl egymást...

PETRĂ DĂ ULJIĂ

Szécsi Magda

„Băjási grizsă ăré lá csinyé...”

Salgó László dă sâpćsćezesć sâ dă sâsză ej sâgyć ĩn XVII. kerűlet. Dă nu dă áztă bágă számă pă jăl aminyi, dă dăje, kă ĩnkă nu o foszt ĩnnyikćre dă áise. Jábă sâgyć ĩn sât hăl māj mărć, ĩnkă nu o vâzut pă Dunărije, nu o foszt pă pod, kărć aj pă păro, nu o vâzuta pă gyălu mărć, sâ nyis áje nu scsijć, kă nyis nu áré dăgĩnd sâ scsijć, sćfel aj o boltă ro mărć ĩn sātu hăl māj mărć. Luj bćnyć aj sâ boltă mikă lăngă jć, pă kărć fătă-j o fásć, sâ kum o zĩsz, o foszt băs dăsztulă dă vâzut sâ ákulo hungyć jăl sâgyć, ĩn XVII kerűlet, kărć pă mĩndră sâ fásć, tot sâ tot, „dă păgubă o mănkăta, kă nu sâ kunascsć mă nyis uljici..” Pă áztă mărăjescsć tată zĩ, zĩsć fătă-j ku řisz, Margitka, sâ ĩl brăcă pă tătăszo, sĩnyć māj bćnyć ĩn kĩnvă kusztă, sâ nu áise ĩn jćvć.

– Áise ám ánuszkut, ĩn kásză áztă sâ áise sâ oj muri. Áztă nu mulćĩns

pacsć sâ zĩsć, kă lume áfelă aj, kit merzsć, vĩnyć, nu řĩmĩnyć pă álă

lok, hungyć or ánuszkut, mágă nu aj áje nume ásă, kit sĩnyivă

hungyć o ánuszkut. Áztă o mărć rată aj. Pă o mărć rată trăbujć sâ

gîngyény, în kâre rată lu toc jescsē o lok, sã dākã sinyivă merzsē dăpă loku-j, átunse szã rupé ratá sã ku áztá szã rupé sã áje, sé aj în kuszt, náku poc scsi dă sé âsz átítá om fãrdã fãlusijé, sã buturosz sã ku kuszt ro în lume áztá. Jo ám rãmasz pã loku-m, dájé misz ásá bényé! Pã minyé nu o trikut, kit szã fijé rînd în ratã, pãntru minyé nu sz-o rupt rîndu álu kuszt. Kînd pãrincim or fãkut kászã áztá, inká nu o foszt ásisē szátu áztá márē. Rît o foszt áise sã csinã, kár or umblát pã áise ku kál, sã mulc bãjás, kã mult szucsē o ány kipát áise, nyis kînyilje nu szã tiride ku noj, ásá fãseny kusztunyi, kum noj ány ávut dăgînd. Kînd o foszt áztá? În 1932 o foszt, jo în 30 ám ánuszkut, sã în totu án or vinyit dăpã minyé frãciljem sã szoriljem. Mámányi nyis nu o sztát pînã lá 11 kupij, dă în jé tri sã o murit kînd or ánuszkut, dă noj ány kriszkut szusz toc, ánume aj kã csár pátrîns kusztãny pã áztá dobã.

Farcsē bun kuszt ány ávut dă kupij. În vojé bunã ány kusztát. Tátá áme csár o rîsza áfãrã pã bájurje! Întrã ázá j-o foszt pucsere, sã dă întrã áztá o dát sã lu álc. Pã sigogyē o áflát vrãzs, sã mãmá în kit rîndurj o rîsza áfãrã pã mortu, pã fame, dă áztá ro mult ás scsi szã zîk, dă bãjási escse nu ár prisipi, jé nu âsz áfelá. Bãjási dă mult álc or foszt, pã nyime nu

pucse szã szãmãlãszkã, csár pã jé szîngurã, sã pãntru áztá o trãbujit szã fijé ro ku firé, kit szã nu maré áfãrã. Álu bãjás dă kînvã, nyime nu pucse szã zîkã kum szã szîmcã, kum pã zuá áztá. Ámume kã kákînd escse nyis nu ár fi bãjás! Nusz bãjás, nu-sz bãjsicã escse! Tátá áme áje zîse áise în csinã áztá lu bãjási, kit „ lu bãjásilor grizsã árē lá csinyé, lotru aj áje, sinyé nu dă kutotu sé árē lu bãjásilor!” Áztá o zîsz! Sã árgye foku sã bãjási prisipe sé jãl zîse, sã nu o foszt nyime, sinyé csár pãntru luj árfi fãkut sévã, dă lá toc. Lá toc o foszt sigogyē, mînkãre, kãldu lu foku, csiniálã, kã sã áje o foszt, áje tot o foszt. Áku hungyē aj áfelá bãjás kã tátá o foszt? Nujé! Sé áise fásē bãjási, dă áje szã trãvãljescsē în grapã morci. Dã sã cîgãnsi? Nyimikã grizsã nu aj în jé, kã vãd jo zî dă zî, kã escse nu scsijé sé aj áje, kit bãjsicã szã fijé!

Págubã dobã kusztãny, sã vreme dă áztá sz-o scsimbát, kã scsij kum aj áztá? Vreme o scsiklã ro márē aj, lá lume cãrá aj, sã árátã innãpoj séfel ás csény. Nujé nyimikã pã lok, nyis aminyi mulc, nyis vreme. Kã aj vãzut nu, gyácã o kãzut dă várã. sã zãpádã o foszt hungyē tot kãld aj, în Afrika, ám vãzut în tivi, dă întrã áztá pucsény scsi, kit în báj aj lume-cãrá, kit toc om, o mujtát sé tátá o zîsz.

Kit jãl dă hungyē o ávut átítá firé? Dã în mágã luj, kã nu or pusz în firéj sã în kápuj átítá bulunzijé, kit áku. Tátá áme dă o pumn dă pãmînt mult o scsut szã zîkã, sã áje, kit hungyē o lat szusz pãmîntu, ákulo séfel aminy kusztã. În szufljit séfel âsz. Dã o prisiput jãl lá sigogyē, nu o trãbujit szã umblã în iskolã. Scsije kum merzsē kusztu în lume, sã áje zîse bás ásá merzsē kusztu sã în aminy. Noj má ány umblát în iskolã, dã nu ám invãcát máj mult ákulo, dãkit dãlá tátá, dã szã szkrju ám invãcát, szã szãmãlãszk dă szînzse scsijény, usurã o foszt, kã ásá o foszt, kit „sé aj áto, áje sã áme aj, sé aj áme, áje sã áto aj.” Sé trãbujé pã áztá ásá mulc szãmãlit? Nu trãbujé! Szã dáj trãbujé! Sã noj ány dát, sã noj ány kãpãtát dãlá unãpált, nu o trãbujit lá áztá nyime. Noj în csinã în ánume ány kusztát, numã kã má maré áfãrã bãtîrnyi, escse tînr bãjási mágã ált kum szãmãlescse. Lok dă lukru? Nyis kînd nu ám ávut! O putut szã vijé Rákosi, o putut szã vijé Kádár, jo nu ám mérsz szã lukru, noj ku pãnã lukrány. Ány lat, ány vindut, o or fãkut sévã dã-n penyé cîgãnsi, kã ku áje jé lukrá, dã pã kár ku kál, csár noj ány mãnát. Nyis întrã áje dobã nu ám mérsz jo dăpãrcsē kã álci, kã pã áise átunse buny aminy or sãzut, în szátu áztá sã

penyi bunã lá toc aj plãse. Ány putut szã kuscsény dă întri áztá, sã ákulo or foszt dãnu sã kálji. Vingyeny-kumpãrány. Bun bány o foszt. Lukru áje, lu om o foszt, cîgãnsi mágã rupe penyilje. Ásá o foszt îtri áje dobã. Kupiji áme álc âsz, unosim mágã kãkînd nyis nu ás prisipã szfãturje, nu scsu kum szfãtãjescsē, sé zîsé. Kumvã ro ált âsz escse toc! Totu lume ált aj. Bãjási dă áku má nu vegyē rît márē, escse csár pã jé szîngurã vegyē, mágã pã hãjlãntã ár trãbujé szã vãdã, kã áje aj rîtu márē, hungyē vãd pã ált. Szfãtãjészktatã zî lá unosim, dã nu áje zîsé, kit bulînd misz! Plînzse dăpã o cipiljis, válo cipiljis ku numé ár fi ávut dăgînd, kã ãl rîgyē áfãrã kupiji hãjlãnci, dākã nu árē áfelá, jábã j-ám zîsz, kit nu cipiljis fásē pã om, dă áje sinyé aj în cipiljis, sã máj bényé ár fi dãszkulc, kã ásá mîndru cipiljis kã lu om pisoru, sã sã nujé, nu szã kãpãtã în boltã. Nápu bulînd misz, pã áztá, ásá zîse. Nyis dă în kászã nu mã duk áfãrã, jescsē kînd fátám, Margitka mã punyē szã sãd în gárd, dã nyis furnyisi nu âsz áfelá kum kînvã! Sã tu aj szuktuljit szã ljé ujcs? Átunse aj vãzut sé kum aj! Nyis escse nu o kunascsē pã unãpált...

**Fordította:
Varga Ilona**

Józsa Zoltán

Hidakat kell építeni!

A roma társadalom és a gazdaság kapcsolatának lehetőségei

A magyar társadalom alapvető érdeke, hogy a cigányság élethelyzetének javítását célzó programok minél hatékonyabban, és minél előbb megvalósuljanak, mert a rendszerváltás óta bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások legnagyobb vesztese a cigányság.

A munkahely elvesztése, az ebből fakadó családi-egzisztenciális bizonytalanság sok ember mozgásterét beszűkítette. Jellemző példája ennek az egykor 14 ezer embert foglalkoztató Ózdi Kohászati Üzemek felszámolása, mert az 1990-es évek elején a gyáróriás lefejezése nagyon sok roma ember utcára kerülését jelentette. Mi történt? Az 1980-as évek végére a magyarországi cigányság helyzete az előző évtizedekhez képest megváltozott, hiszen sok ember számára megnyílt a felemelkedés lehetősége. S aki-nek ez sikerült, környezetében pozitív életpéldát mutatott társainak. A felemelkedés azonban a rendszerváltás után összeomlott, mert az alacsony képzettségű embereknek reményük sem lehetett arra, hogy sikeresen érvényesüljenek az üzleti alapon szerveződő munkaerő-piacon.

A legrosszabb feltételekkel azok indulnak a munkaerő-piaci versenyen, akiknek nincs nyolc osztályos végzettségük sem. Az elfogadható körülmények között élő roma családokban az iskolázottság megítélése megváltozik, hiszen a szülők arra törekednek, hogy a gyerekiük, elvégezve az általános iskolát, szakmát tanuljon.

Társadalmi esélyek

A szakképzetlen romák számára az elsődleges munkaerő-piac alig kínál kereső foglalkozást, de még az alkalmi munkavállalás területén is hátrányban vannak. Ennek következtében a családi pótlék és a szociális segélyek biztosítják a megélhetéshez szükséges jövedelmet. Az állandósuló munkanélküliség miatt egyre szélesebb körben fenyeget az inaktivitás veszélye. Figyelnek erre? Mennyire látják a negatív következményeit? A romák munkaerő-piaci beilleszkedését a munkáltatók részéről tapasztalható diszkrimináció is nehezíti. A mai társadalom egy része nincs tisztában a roma társadalom problémáival, a helyi közösségekben a romákkal szemben gyakran előítélet tapasztalható. A munkaerő-piaci folyamatok keresleti oldalát jelenleg az alacsony iskolai végzettségű munkaerő leértékelődése és a minőségi munkaerő felértékelődése jellemzi.

Miért nem teremtenek sok „lapátos” munkahelyet? – kérdik gyakran roma ismerősök. Mert a fizikai munka nem szegény... A cégek, vállalkozások is a jól képzett munkaerőt keresik, és nem az ország fejletlen területein keresnek telephelyet. Jó példa erre Észak-Magyar-

ország térsége, ahol nagy számban élnek roma állampolgárok. Érdemes lenne megismerni a döntéshozóknak a szegénység sújtotta területekkel is! Miből és hogyan élnek az emberek? Van-e munkájuk? Hogyan látják a jövőjüket?

A munkaerő-piaci helyzetet jelentősen befolyásolja a települési egyenlőtlenség is. A cigányság túlereprezentált a hátrányos helyzetű falvakban, így az alacsony ingatlanárak miatt nem könnyű feladatot jelent az elköltözés. A roma társadalom munkaerő-piaci helyzetének jellemző vetülete, hogy magas azoknak az aránya, akik több éve tartósan munkanélküliek. Ez halmozottan jelentkezik a fiatal roma munkaképes lakosság körében. A roma emberek esélyeinek javítása érdekében az oktatás, a foglalkoztatás, valamint a szociális szolgáltatások eszközeire egyaránt építeni kell. A munkanélküliség olyan állapot, amely a család egészére kihat...

Mobilizáció

A társadalmi fejlődés, valamint az élet és munkakörülmények javítása jelentős mértékben függ a gazdasági helyzettől, ezért meg kívánja a szereplők széles

sprektumának mobilizációját. Amennyiben lassul a gazdasági növekedés, az adóbevételek is csökkennek, a fogyasztók kevesebbet költenek, és a kormánynak is több pénzt kell a munkanélküli-juttatásokra költenie. Ma a helyi szintek jogosítványokkal történő ellátása nem csak a központi szabályozás hatékonyságát javítja, hanem növeli a társadalmi kohéziót is. Ez az oka annak, hogy a helyi kormányzatok egyre inkább fontos partnerekké válnak a gazdasági és társadalmi fejlődés megvalósításában. Mára a helyi fejlesztési kezdeményezések egyre gyakrabban kerülnek be a nemzeti stratégiákba. Mert egyre több szereplő vesz részt a munkahelyteremtő és integrációs programok kidolgozásában és megvalósításában. A roma emberek érdekében a partneri együttműködésben részt vevő szereplők mobilizációja alapvető fontosságú. A helyi szint akkor tud erős szerepet betölteni a foglalkoztatás elősegítésében, ha a helyi szereplők rendelkeznek a szükséges szakértelemmel. Roma vezetők véleménye szerint is a tartós munkahelyek jelenthetik a megoldást a cigányság problémájának rendezése útján. Hidakat kell építeni ember és ember között... Van ennél jobb megoldás?

Új sorozattal, a Lapozó-val szeretnénk megörvendeztetni olvasóinkat. A Lapozóban olyan írásokkal szembesülhetnek, amelyek a rendszerváltás előtt jelentek meg. A sorozattal elsősorban az a célunk, hogy gondolkodásra, a múlt és a jelen társadalmi változásainak összehasonlítására serkentsük olvasóinkat, mert ha jobban ismerjük az igazságot, akkor kénytelenek vagyunk felülvizsgálni a múlthoz való viszonyunkat is. Az átértékelés pedig néha gyötrelmes, de megéri. A Lapozóban lesznek olyan írások is, amelyek kimondottan a szórakoztatva tanulást szolgálják. Jó lapozást kíván minden Kedves Olvasójának az LD szerkesztősége.

Erdős Kamill:

A Békés megyei cigányok

Cigánydialektusok Magyarországon I.

A cigányok Indiából származnak. Hogy mikor és miért jöttek el onnan nem tudjuk és csak találgatásokra vagyunk utalva. Nagyobb csoportban a XV. században érkeztek először Magyarországra, egy király és három herceg vezetésével. Hozzánk érkeztek előtt hosszabb időt töltöttek Perzsiában, Török- és Görögországban, ez nyelvükben és egyes szokásaikban megnyilatkozik.

Európa-szerte – rövid türelmi időszakot leszámítva – kegyetlen üldözés indult ellenük. A régi históriások szerint: lopnak, hazudoznak, pogány szokásoknak hódolnak. De hogy miért viselkednek így, az már senkit sem érdekelt, ugyanúgy a későbbiek folyamán sem. Arra senki sem törekedett, hogy megismerje őket, s felvilágosítsa a környező lakosságot: kik is voltaképpen a cigányok, miért tesznek így, vagy amúgy? Kimondták az ítéletet: nem lehet velük semmit sem kezdeni: nem lehet megjavítani őket: teljességgel más emberek, mint mi vagyunk.

Ezt mondani könnyű, s még kézenfekvőbbnek látszott a megoldás az ink-

vizíció szellemében: kiirtani!

Franciaországban: vérdíjat tűznek ki minden cigány fejére, Lengyelországban: aki cigányt házába fogad, száműzik. **I. Frigyes Vilmos** porosz király rendelete 1725-ben: minden cigány, legyen az férfi vagy nő, aki már 18 éves és a porosz állam területén találtatik, kegyelem nélkül felakasztandó. Németország 1772: a cigány férfiakat le kell lőni, a nőket megvesszőzni és homlokukon tüzes vassal megbélyegezni. Anglia: (**Erzsébet királynő** alatt) a templomi menedékjog a cigányokra nem érvényes. (Angliában kb. 18 ezer cigányt akasztottak fel.) Magyarország 1726: minden cigánynak le kell vágni az egyik fülét, stb. Így nem is csoda, ha **Tetzner** azért siet leköszölni cigányokról írt művét, mert szerinte húsz év múlva cigány már nem lesz.⁽¹⁾

A XX. század sem volt valami kíméletes. A magyar **Barabás Péter** tetoválással akarta megoldani a cigánykérdést.⁽²⁾ **Porzolt Kálmán** publicista pedig a következőket írja a Pesti Hírlap 1907. augusztus 6-i számában: „Kultúr állam az ilyen fajt a saját területéről

kiirtja. Kiirtani! Igenis, ez az egyetlen mód.”

Még **iff. Dr. Hermann Antal** – a neves néprajzkutató fia – is így ismerteti egy 1913-ban tartott nyilvános előadásában a cigányokat: „A nomád cigányélet tele van miszticizmussal, romantikával, lopással, betöréssel, gyermekrablással, állatmérgezéssel, gyilkossággal, sőt, kéjgyilkossággal is.”⁽³⁾

E szavak lehet, hogy megborzongatták a hallgatóságot, de felmérhetetlen kárt okoztak a magyarok és a cigányok közötti viszony alakulásában, azonkívül, ezek a minden cigányt egybevevő rosszindulatú általánosítások nem is felelnek meg a valóságnak.

Végül mindezek betetőzése volt a hitleri módszer, 50 ezer cigányt végeztek ki a náci gázkamrákban.

Nem azt állítom, hogy a különböző országok által hozott rendeleteket, javaslatokat, törvényeket a szó legszorosabb értelmében hajtották végre, (hiszen akkor valóban, már egyetlen cigány sem élne a földön): mindig akadtak bátor és humánus emberek, akik menedéket nyújtottak az üldözötteknek.

Ötszáz évig üzték, kergettek és gyilkolták a cigányokat (és ki tudja, hogy előtte mióta) és mi lett az eredménye? Kineveltek egy rendkívül élelmes és agyafúrt emberfajtát, akit az élet-ösztön az üldözések közepette évszázadok óta csak arra tanít: hogyan tarthatom fenn családom és önmagam életét egyik napról a másikra, sőt, egyik percről a másikra, ilyen körülmények között? És ebben van a cigányság tragédiája.

Vegyük figyelembe az életösztön alaptörvényeit. Ha valakit üldöznek és nincs védekező fegyver a kezében, úgy csapdát igyekszik állítani, hogy az üldöző beleessen. És minél tovább tart az üldözés, annál ügyesebben és leleményesebben fogja ezt a csapdát megfabrikálni.

Ha valaki munkát kér és sehol sem adnak, lopásra kényszerül, mert élni akar.

Ha valakivel nem emberi módon beszélnek, ha túrníe kell mások otromba tréfáit, gúnyolódásait, sőt – ezt természetesnek kell, hogy vegye, így magától értetődik, hogy ellenséget fog látni az egész környező világban, s a maga törvényen kívüli eszközeivel próbálja biztosítani fennmaradását.

A fehér embereknek (a cigányok így nevezik a nem cigány származásút) igen nagy részük van abban, hogy a cigányok olyanok lettek, mint amilyenek.

1945 óta az egész magyar nép életviszonyai megváltoztak. Természetes tehát, hogy benne és közöttük igen sokat változott a cigányság helyzete is. Igen sokat, de mégsem eléggé. Ennek több oka van.

A cigányság eredete, származása, életfelfogása és hitvilága a környező lakosság előtt ismeretlen, tehát az egyszerű magyar szemével nézve, gyanús. A magyar emberek sokkal többet tudnak például a négerekről, vagy az indiánokról, mint a cigányokról, pedig – ezek közöttük élnek.

Ezenkívül: az apák, nagyapák elbeszélései, ítéletei és megfogalmazásai mélyen megrögzülnek a fogékony gyermeki koponyákban. Ha egy gyermek állandóan csak tolvaj, hazug, lusta, dologkerülő szavakat hall a cigányokkal kapcsolatban, helyesebben, ha ezek a fogalmak mindig csak cigányokhoz kapcsolódnak, természetes, hogy nem jó szemmel néz a későbbiek folyamán egyetlen cigányra sem, s ha munkát kérnek tőle, biztos, hogy megtagadja.

Ne ijesztgessük gyermekeinket így: „ha nem jól viselkedsz, odaadlak a cigányoknak”, stb. Miért ez a megkülönböztetés? Milyenek is valójában a cigányok?

Azt mondják, hogy a cigányok erkölcstelenek. De vajjon ők tudnak-e erről? A cigányok nemesnek tartják erkölcsüket, a munkát szégyennek, kóborlásukat pedig emberinek.

Az eddigi úgynevezett cigánykutatók – kevés kivételtől eltekintve – csupán a romantikát és egzotikumot keresték a cigányok életében, és közben elfelejtették észrevenni az embert. Az

utókorra hagytak csomó fantasztikus „varázslás-gyűjteményt” és ebben ki is merült a munkásságuk.

De soha – egészen a legutóbbi időkig – mint ember az emberhez nem közeledtek a cigányokhoz, soha emberi szóval még nem fordult senki a cigányok felé, mint egyenrangú az egyenrangúhoz, s ha valaki ebben kételkedne, kérdezze meg a cigányoktól, vagy akár sajátmagát.

Azt mondják, hogy a cigányokat nem lehet megjavítani. De vajjon megpróbálta-e már valaki is, nem egy-két szóval, röpké rendeletekkel, rövid ideig, vagy szeszélyből, mint például **József főherceg** telepítései – huzamosabb ideig?

A cigányság viselkedését, gondolkodásmódját – egy ideig még – őseinek társadalmi létében kell vizsgálnunk.

Félreértés ne essék. Nem kivételezést, enyhébb elbírálást értek ez alatt, de meg kell szűnni annak a lehetetlen állapotnak, hogy a pld.: már 500 év óta hazánkban lakó cigány is igyekszik letagadni cigány származását – új környezetben – még akkor is, ha történetesen úgy néz ki, mint egy néger.

A környező lakosság nagyobb segítsége kell. Jól tudom, hogy ez cseppet sem könnyű feladat. Mindjárt itt van mint probléma, a cigányságnak a környező lakosságtól oly annyira eltérő gondolkodásmódja. Ez a gondolkodásmód, mely a társadalomból való kirekesztettségének folyománya, azt jelenti, hogy képzetársításai elütnek a környezet által megszokottól. Mondhatnám úgy is, hogy a primitív népek bizonyos fejlődési szakaszára jellemzően átmenet a praelogikus és a logikus gondolkodás mögött. Tehát, kérdéseinkre adott válaszai nem mindig

köntörfalazások, csúrés-csavarások, „mellébeszélések”, hanem asszociációs törvényszerűségek.

Persze ez a kérdés nem is olyan egyszerű, különösen rendőri szemmel nézve.

Szeretnék szólni pár szót lopásaikról is. A cigányok felfogása szerint a lopás: nem bűn, hanem istentől eredő joga minden cigánynak. Így hallotta ezt apjától-anyjától, azok is a szüleiktől és így tovább. Arról sem szabad elfelejtkeznünk, hogy a cigány nomád nép, s hazánkba is mint ilyen érkezett. A nomád népekre pedig jellemző az idegen javak eltulajdonítása. Gondoljunk csak arra, milyen drákói rendszabályokat kellett hozni István királynak a nomád magyarok lopásainak megfékezésére. És a későbbiek folyamán, a kunoknál ugyanez volt a helyzet. A cigányságnak jelentős hányada még e század elején is karavánokban járt Magyarországon: külföldön pedig jelenleg is nomadizál. Évszázados, sőt évezredek életmódját nem lehet egyik pillanatról a másikra megváltoztatni, illetve megszüntetni. Ehhez hosszú, szívós, kitartó felvilágosító munkára van szükség.

Magyarországon többfajta cigány él. Az elkülönült csoportok között sok esetben oly nagymérvű az eltérés, hogy egymás beszédét nem értik, de szinte kaszt-jellegűnek mondható – sokszor igen erős – eltérés mutatkozik közöttük más szempontokból is, például nem házasodnak össze, nem isznak közös pohárból, nem laknak egy fedél alatt.

Tehát csoportos munkába állításnál (pld.: állami gazdaságban, vagy más munkahelyen) nézzük el sajátos életszokásaikat, ha az nem érinti különösebben a munkafegyelmet.

A cigányságnak adjuk meg azt az megbecsülést, ami kijár minden embertár-

sunknak. Ne tegezze le senki válogatás nélkül a cigányokat! Szokásban van, akár öreg, akár fiatal, akár aszszony, akár férfi, de ha cigány, letegeznek.

A cigányokról alkotott általános felfogás alól van kivétel is. Ez a kivétel: a zenész cigányok társadalma. Ők életmódjukban, öltözködésükben, s egész magatartásukban, szinte már kiváltak a cigányság egészéből. Ugyanúgy kiváltak, mint például a cigányság más csoportjaiból kiemelkedett értelmiségiek. Meg kell mondanunk, hogy ezeknek a kiemelkedett egyéneknek a többsége a későbbiek folyamán sajnos minden kapcsolatot megszakít a cigány telepen maradt társaival. Ezen változtatni kell, mert ezek a tanult egyének igen sokat tehetnek a cigányok egészségéért.

1957-ben a párt és a kormány létrehozta a Művelődésügyi Minisztérium nemzetiségi osztályának kebelén belül a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségét. A szövetség célja az, hogy a cigányok – az alkotmány szellemében – hazánk egyenrangú és fontosságú dolgozó állampolgáraivá válhassanak. A szövetség céljai közt szerepel a cigánygyerekek kivétel nélküli iskoláztatása, megfelelő munkaalkalom és kulturált lakásviszonyok teremtése, illetve létrehozása, és nem utolsósorban a velük szembeni begyűpesődött előítélet megszüntetése.

- (1) **dr. Theodor Tetzner:**
Geschichte der Zigeuner (Weimar, 1835).
- (2) **Barabás Péter:**
A cigányügy rendezése emberséges szigorral.
- (3) **íjf. Dr. Hermann Antal:**
A temesmegyei cigányok (Temesvár, 1913).

– folytatjuk –

Az Erzsébet-korban élt *Bacon* idolumtanában megjelenik az előítéletes tudás máig érvényes ismeretelméleti kritikája: „Az emberi értelem – ha egy tételt felállított (akár mert általánosan el van ismerve és hisznek benne, akár azért, mert kellemes), minden egyebet arra kényszerít, hogy újra megtámassza és megerősítse ezt a tételt. S bárha igen meggyőző és bőséges példák bizonyítják az ellenkezőjét, ezeket vagy nem figyeli meg, vagy lenézi, vagy megszabadul tőlük, s elveti valami megkülönböztetés, valami heves és igazságtalan előítélet segítségével – inkább, minthogy első következtetéseinek tekintélyét feláldozza.”

Az előítélettel foglalkozó modern munkák is hasonló kiindulóponton vannak. Osztatlan az előítélet-kutatók állásfoglalása, miszerint az előítéletek ellenállnak a tapasztalatnak és a józan megfontolásoknak, és akkor is ragaszkodunk hozzájuk, ha valóságérvényüket megcáfolják. Az előítélet az elgondolt lehetőséget a valóságos lehetőséggel, ezt pedig a szükségszerűséggel téveszti össze.

Előítéletek és tárgyaik

Elvileg nincs olyan társadalmi jelenség, amivel kapcsolatban ne alakulhatna ki előítélet az emberekben. Tárgyuk szerint megkülönböztetjük az előítéleteket: egészségügyi, erkölcsi, szexuális, gazdasági, kulturális stb. előítéletekről beszélünk, me-

lyek kutatása nagyon sok mindent elárul az adott társadalom, csoport, réteg világértelmező előfeltevéseiről, értéktételezéseiről. Sokak szerint a legveszélyesebb mindközül a politikai előítélet. Ha a politikai előítélet befolyásolja a politikai jelenségeket vagy folyamatokat, akkor részét képezve befolyásolják a politikai gyakorlatot is. Így pedig bármilyen társadalmilag konstituált előítélet politikai előítéletté válhat.

Csoportközi előítéletek

Az előítéletek alatt leggyakrabban az előítéletek speciális tárgyra – az emberek nagy csoportjaira – irányuló változatát értik. Ezeket nevezzük *csoportközi* előítéleteknek. Különleges jelentésüket az indokolja, hogy a csoportközi előítéletek mindig magukban rejtik az emberek kate-

goriális hovatartozás szerint megszabott (nem individuális alapokat vevő) egyenlőtlen megkülönböztetésének esélyét, amelyek megvalósulva az emberi interakciókat súlyosan károsítják. Ezek a káros jelenség az erőszak, a türelmetlenség, az egyenlőtlen elbánás kiapadhatatlan forrásaivá válnak, s gyakran nyílt konfliktusokban ütköznek ki.

Típusai: A csoportközi előítéletek aszerint is tipizálhatók, hogy milyen kategóriák alapján határozzuk meg csoportokat. Az első, amely a legszembetűnőbb csoporttagságra utaló kategória: a bőrszín, etnikai hovatartozás. Ezek adottak, a csoportból való elmozdulás nehéz, sokszor lehetetlen az egyén számára. A másik, amikor a csoportok tagjai értékeik, nézeteik, véleményeik, előítéleteik alapján dönthetik el, hogy tagjai

lesznek a csoportnak vagy nem. *Linton – féle státustipológia*, mely beszélve veszületett vagy tulajdonított és elért vagy megszerzett státusról. Reprezentációs előítéletekről beszélünk, ha az előítéletes tartalomnak van némi igazságtartalma, s az kiforgatva, átértékelve jut el az általánosítás mezejére. Hogy mi az oka az előítéletek folyamatos felszínenmaradásának, annak ellenére, hogy mindről bebizonyítható hamissága?! Erre a kérdésre más és más válasz ad a kognitív pszichológia, a szociálpszichológia, a személyiség-lélektan és a szociológia. Nézzünk néhányat!

Kognitív pszichológiai okok

Az egyén mindennapi világában szükségesnek látja, hogy ellentmondásmentesen értelmezze a különféle helyzeteket (megismerési ösz-

Előítélet

Szociális szakemberként, szülőként és nem utolsósorban cigány származású emberként a legnagyobb etikai dilemmát a felnövő – cigány – generáció célszerű nevelése, a számukra történő helyes értékközvetítés, a társadalom által elfogadott és generált normarendszer elfogadtatása, és a minél több és hitelesebb modellmutatás jelenti. Több évvel ezelőtt, amikor elkezdtek a főiskolán okítani, éreztem valami furcsa mentális történést, amit akkor nem tudtam definiálni. Mostanra azonban kikristályosodott „morális küldetésem” lényege, miszerint felelős vagyok az „enyémért”. Tudatosan érzem és cselekszem a fenn megfogalmazottakat. Munkámmal, személyiséggemmel, az életformámmal harcolok a legnagyobb célért, az előítélet-mentes társadalomért, a befogadás eszméjéért. Csakhogy gyakran azt érzem, szélmalomharc az enyém – s másé –. Gyökerében elfojtják a buszon, a boltban, az utcán, s amiért dühös is vagyok, az iskolákban gyermekeinkkel szemben.

De mi is az előítélet..!? Mik a kiváltó okok? Együtt születünk vele, vagy megtanuljuk? Kiben rejtőzik? Kik, és mik a tárgyai? Milyen formái vannak? ...Bizonyára sokunkban megfogantak már ezek a látens kérdések. Az alábbiakban *Csepeli György* segítségével nézhetünk mögé az előítéletes viselkedésnek..

tönzés, azaz kognitív motíváció). Az előítéletesség, sztereotipizálás, kategorizálás háttérében tulajdonképpen az egyedi, tapasztalati módon kialakított tudás és kategoriális megismerés megszokott egységének elakadását, különbségek eltűlését kell látni. Az egyénnek olyan elméleteket kell alkotnia, amelyek nem rombolják önképét, nem kezdik ki biztonságérzetét. Az előítélet – elméletek kényelmes és előnyös volta akkor nyilvánvaló, amikor olyan társadalmi változások magyarázatára kerül sor, amelyek előidézésében maga az egyén vagy csoportja is hibás. Leegyszerűsítve a problémát, csoportokat állítanak be okként, hibáztatva és bírálva mindenféle konstitúciójukat, feltételezve ártó és ellenséges létüket, működésüket. De társadalmi változások nélkül is él a csoportközi előítéletesség, melynek oka az idegenásvérzés. Az „idegen” pusztán létevel megszüli az előítéletes elutasítást. A pozitívan látott saját csoport kapcsolataiban minden elhomályosul, ami cáfolhatná a pozitívítást, s ha a negatívnak beállított idegen csoport érzelmi vagy logikai kapcsolatba kerül más kognitív elemekkel, ezekre is rávetíti

a negatív megítélés árnyát. Így alakulnak ki, az amúgy is torzító sztereotípiák.

Szociálpszichológiai okok

Az előítéletesség, mint lehetőség nem pusztán néhány merev egyén gondolkodásában realizálódik, hanem bizony a társadalom széles rétegei is az előítéletes gondolkodás hatalmába kerülnek, vagyis sajátos társadalom-lélektani tényezők közrehatását is igényli. Például a tradicionálisan hagyománnyá vált előítéletesség normája egy családban. Egy ilyen családban ritka az a gyerek, aki előítélet mentességét hangoztatni merné. Itt barangoljunk át a szocializáció és az előítéletesség területére is. **Piaget** szerint a gyerek erkölcsi tudatának fejlődésében az a kulcsmozzanat, amikor magára képes öltetni más ember szerepét. Amíg e társadalmi megfordítás képessége ki nem alakul, amihez feltétlen szükséges a szülő, mint felettes én megfelelően morális nevelése, addig az együttműködés esetleg kényszerből várható tőle. S amíg beleérző képessége nem alakul ki (sok gyereknél soha) a türelem, a szeretet, a bizalom interperszonális közös

ségértékei hiányozni fognak életéből. A szocializáció színterére is behatol az előítéletesség, és kialakítja a későbbi felnőttekben azt a hitet, hogy az emberek kategoriális szempontok alapján megkülönböztethetők. Az előítéletek felszámolása hosszú és nehéz szocializációs időszakaszt feltételez.

Az előítéletesség néhány fokozata

Szövebeli előítéletesség: Az a megnyilvánulás, amikor az előítélet beszédben kerül kifejezésre. A magánszférára korlátozódó beszéd esetében az előítéletesség súlyos mentál-higiéniés probléma. Egészen más megítélés alá tartozik az egyes embercsoportok hátrányos megkülönböztetését természetesnek és kívánatosnak feltüntető nyilvános megszólalás. Ezt nevezik „gyűlöletbeszédnek”, amikor az előítéletes szavak kimondásával az uszítás valósul meg.

Elkerülés: Ebben az esetben az előítéletesség, az idegenkedést kiváltó csoport tagjainak elkerülésében nyilvánul meg.

Hátrányos megkülönböztetés, elkülönítés, koncentráció: Az előítélet által

sugallt cselekvés igazságtalansága ebben az esetben nem lehet kétséges. A megkülönböztetés intézményes formát ölt. Az állam jogi és bürokratikus aktusokkal törvényesíti, hogy a hátrányos megkülönböztetéssel sújtott csoport tagjait kizárják az adott nemzet valamennyi polgárára érvényes jogok egyeteméből. Így a csoport tagjaitól megtagadhatják a szabad letelepedést, munkavállalást, iskoláztatást, stb.. A történelem számtalan ilyen és hasonló esetet produkált, gondoljunk csak a zsidó és cigányüldözésre a Harmadik Birodalom törvényeit követve. De ezzel kapcsolatban beszélhetünk **üldözésről és kiűtésről** is. Az immár jogilag elkülönített csoport tagjait megfosztják az emberi jelenlét jogától. Az előítéletes világkép mélyén az az utópia rejlik, hogy a világ jobb, szebb és tökéletesebb lenne, ha nem léteznének „idegenek”. Megindul az üldözés folyamata, melynek során kollektív formát öltenek a végzetes láncreakciók. Lincselés, pogrom, tömeggyilkosság és soha ki nem heverhető trauma.

(Forrás: Csepeli György, Szociálpszichológia, Osiris kiadó 490 – 506. o.)

Szociális szakemberként, szülőként és nem utolsósorban cigány származású emberként a legnagyobb etikai dilemmát a felnővekvő – cigány – generáció célszerű nevelése, a számukra történő helyes érték közvetítés, a társadalom által elfogadott és generált normarendszer elfogadtatása, és a minél több és hitelesebb modellmutatás jelenti. – Fotó: Nyári Gyula

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc,
Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely,
Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Olt György
7700 Mohács, Kossuth u 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas.
Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné
Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó,
Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár,
Börgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné
Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Czakó Marianna
4031 Debrecen,
Kishegyesi út 38. fsz.
Tel: 06 (52) 541-657, 541-658
Mobil: 06-20/384-3853

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Lázók Tibor
Dr. Várhelyi W. Péter
Budapest VII. ker.
Dohány u. 76. (OCÖ)
Tel.: 06-1-322-8903/115 mellék

Dr. Molnár Iván
2740 Abony,
Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Temesvári út 6.
Tel: 06 (45) 416-105

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsali Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh Györgyi
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-749

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

MACIKA-pályázat a roma közösségeket érintő, veszélyeztető szociális és lakhatási krízishelyzetek elhárításának és megoldásának részbeni támogatására

Kiíró szerv: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány

Határidő: folyamatos

Összeg: 1 millió Ft

A pályázók köre:

- cigány kisebbségi önkormányzatok,
- jogi személyiséggel rendelkező cigány társadalmi szervezetek, egyesületek, alapítványok, melyeknek alapító okiratában nevesítve van a roma közösségek érdekében végzett tevékenység, és a krízishelyzet elhárításra vonatkozóan rendelkeznek a települési önkormányzat írásbeli együttműködési megállapodásával.

Összefoglaló: A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány **30 millió forintos keretösszeggel** pályázatot hirdet a **roma közösségeket érintő, veszélyeztető szociális és lakhatási krízishelyzetek elhárításának és megoldásának részbeni támogatására.**

Speciális feltételek

Nem pályázhatnak:

- gazdasági társaságok,
- felszámolás, csődeljárás, vagy végrehajtás alatt álló szervezetek, illetve
- azon szervezetek, amelyeknek köztartozása van.

A pályázat leírása

A támogatás formája:

- vissza nem térítendő támogatás; – az egy pályázó által **elnyerhető támogatás maximum összege: 1.000.000 Ft**

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a krízishelyzet elhárítására és megoldásának elősegítésére vonatkozó tevékenység részletes leírását,
- a kedvezményezettnek a köztartozásokra vonatkozó nyilatkozatát vagy igazolásokat,
- társadalmi szervezet, alapítvány esetében 30 napnál nem régebbi, a bíróság által kiadott, hatályos adatokat tartalmazó kivonatot, továbbá eredeti aláírási címpéldányt
- a csőd, felszámolási vagy végelszámolási eljárásra, illetve végrehajtási eljárásra vonatkozó nyilatkozatot,
- nyilatkozat más szervezet(ek)től kért költségvetési támogatásról,
- nyilatkozat a számlavezető bank(ok)ról, és az azonnali beszedési megbízásra vonatkozó felhatalmazást,
- a szakmai szervezeti egység által meghatározott egyéb mellékletek

Nyertes pályázat esetén a támogatási szerződés aláírásához szükséges dokumentumok:

- megbízott aláíró esetén a szerződés aláírására feljogosító, közjegyző által hitelesített meghatalmazás,
- a feladat megvalósításának részletes – tételes darabszámmal, egységgel kidolgozott – költségterve és felhasználási ütemterve,
- beruházás esetén a jogerős építési engedély vagy az illetékes hatósági igazolás arról, hogy a pályázatban jelzett tevékenység nem építési engedély köteles,
- egyéb engedélyköteles tevékenység esetén a jogerős hatósági engedélyek igazolások.

Érvénytelen az a pályázat:

- mely a hiánypótlás után is hiányos; – melyet arra nem jogosult szervezet nyújtott be,
- mely nem a kijelölt űrlap formátumban érkezett.

Támogatásban csak az a pályázó részesülhet, amelyik a krízishelyzet elhárítására és megoldására vonatkozóan rendelkezik a települési önkormányzat írásos együttműködési megállapodásával.

Az elbírálási szempontrendszer legfontosabb eleme: az intézkedés sürgőssége.

Formailag kifogástalan az a pályázat, amely a mellékelt **űrlapon** érkezik, olvasható, értékelhető, illetve aláírással, dátummal ellátott. Hiányos pontatlanul kitöltött űrlap esetén egyszeri hiánypótlásnak van helye, melyre az értesítés kézbesítésétől számított 30 napon belül van lehetőség.

A pályázat benyújtásához a mellékelt **köztartozás-mentességet igazoló nyilatkozat csatolása** szükséges. A köztartozás mentesség-ről szóló igazolások (APEH, VPOP stb.) és egyéb dokumentumok benyújtására a későbbiekben a nyertes pályázók esetében lesz szükség.

A pályázatok benyújtási határideje: folyamatos

Az elbírálás: folyamatosan a 30 millió forint keretösszeg erejéig

A pályázatot 1 példányban a szükséges adatlapon a **mellékletekkel együtt az alábbi címre kell beküldeni:** Magyarországi Cigányokért Közalapítvány (1091 Budapest, Üllői út 47–49.).

A pályázati felhívás és a pályázat benyújtásához szükséges 2006 évre érvényes adatlap átvehető a Közalapítvány irodájában (1091 Budapest, Üllői u. 47–49.), valamint letölthető a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány honlapján (www.macika.hu)

A Magyar Művelődési Intézet pályázata

Az elismerést olyan Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbséghez (bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán) tartozó személyek, szervezetek kaphatják, akik/amelyek kiemelkedő tevékenységet végeztek a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek körében az anyanyelvű kulturális örökség megtartásáért, fejlesztéséért, s tevékenységükkel hozzájárulnak a Kárpát-medence népeinek tolerancián alapuló együttéléséhez. (Például: a kulturális közélet, a közművelődés, művészetek, nemzetiségi média, nemzetiségi kultúra mecénása stb.)

**A Magyar Művelődési Intézet a Magyarországon élő nemzeti és etnikai kisebbségek számára díjat alapított kulturális tevékenységük elismeréséért
Pro Cultura Minoritate Hungariensis (a magyarországi kisebbségek kultúrájáért) elnevezéssel**

A díjjal emlékérem és díszoklevél jár.

A megadott határidő után – 2006. november 3. – beérkező javaslatokat nem veszik figyelembe.

A díjak átadására évente egyszer a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségek ünnepnapjához kötődően december 17-én kerül sor, melynek rangját az MMI által rendezett Nemzetiségi Gála ünnepi programja is biztosítja.

A díjak száma maximálisan mindösszesen 8 db lehet.

A díjat – a Magyar Művelődési Intézet Nemzetiségi Kulturális Szakértői Tanács, valamint a Roma Kulturális Szakértői Tanács tagjainak javaslata alapján – a Magyar Művelődési Intézet főigazgatója adományozza.

A díjazásra jelöltek felterjesztése az MMI nemzetiségi munkatársai által összeállított jelölőlapon valamint annak mellékleteként maximum 3 oldalnyi indoklással történik.

A díj átadása laudációhoz kötődik.

Elbírálás szempontjai:

1. szakmai életút/életmű elismerése
2. adott nemzetiségi közösség folyamatos, tartós működése és a nemzetiség kultúrájában betöltött kiemelkedő tevékenysége
3. az anyanyelvi kultúra bemutatása és elismertetése Magyarországon illetve külföldön
4. nemzetközi kulturális kapcsolatok kialakítása, erősítése

A felhívás és a jelölőlap letölthető a www.erikanet.hu honlapról is vagy igényelhető a (061) 225-6043-as és 225-6041-es telefonszámokon.

A jelöléseket a Magyar Művelődési Intézet címére (postai vagy elektronikus úton) kell megküldeni legkésőbb **2006. november 3-ig** elküldeni: MMI „Nemzetiségi Gála”; Lukács Mária szakreferens; Budapest Corvin tér 8. 1011; e-mail: lukacsm@mmi.hu.

„A sokszínűségért – A diszkrimináció ellen” – Európai Unió Újságírói Díj 2006

Az Európai Bizottság meghirdette „A sokszínűségért – A diszkrimináció ellen” Újságírói díj 2006 – pályázatot. Ezzel a díjjal az EU azokat az újságírókat kívánja jutalmazni, akik munkájukkal hozzájárulnak a sokszínűség előnyeinek jobb megértéséhez, és kiveszik részüket a megkülönböztetés elleni harcból. Idén első ízben különdíjjal jutalmazzák a fiatal újságírókat. A versenyben a 25 EU-tagállam újságírói vehetnek részt.

A pályázat leírása:

Olyan, sajtóban, vagy interneten megjelent cikkekkal lehet pályázni, amelyek a faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, koron, fogyatékosságon vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetésről, illetve az ilyen jellegű sokszínűségről szólnak, s 2006. január 1. és december 31. között az elektronikus vagy nyomtatott sajtóban megjelentek. Különösen olyan cikkeket várnak, melyek a munkahelyi sokszínűséget, illetve a fiatalok megkülönböztetés elleni harc iránti érzékenységről szólnak.

A 25 nemzeti díj nyertesét szakértői zsűri fogja kiválasztani, ezután egy EU-zsűri dönt arról, ki lesz az uniós díj három nyertese, akik tanulmányutat nyernek egy szabadon választott EU-tagországba.

Speciális feltételek

Küöldíjra is pályázhatnak a 28 évnél fiatalabb újságírók.
A versenyben a 25 EU-tagállam újságírói vehetnek részt.

A pályaműveket az EU 20 hivatalos nyelvénk valamelyikén kell benyújtani.

Az adatlapot az alábbi címről lehet letölteni: www.stop-discrimination.info

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 2160,- Ft,
fél évre: 1080,- Ft,
negyedévre: 540,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

NIV. évfolyam
8. szám
ROMALAP
2006. március
Ár: 180 Ft

FIZESSEN ELŐ
A LUNGO DROM ROMA LAPRA!
Előfizetőink közül 2006. decemberében
3 db 15 ezer forintos vásárlási utalványt sorsolunk ki.

HOSSZÚ ÚT

LD
„LUNGO DROM”

Részlet Sáfár Sándor és Wuscher Anna: *Boksi és Tulpica* című kötetéből.

Az ördög bosszúja

Holnap én is kimegyek a temetőbe – mondta Hétország királya.

Úgyis lett. Harmadik nap ebéd után befogatott Hétország királya Gyurkóval, a parádéskocsisal és kihajtatott a hintóval a temetőbe. Mit láttak, mit nem, hát, egy gyönyörű rózsabokor nőtt a síron. Mindössze egy rózsza nyílt rajta, de az olyan gyönyörűséges piros színű volt, hogy ahhoz hasonlót még Hétország királya sem látott. Le is ugrott a kocsiról rögvest, hogy leszakítsa, de sok tövis mindenütt úgy összekarcolta a kezét, hogy tele lett szurkálásokkal.

– Márpedig én akkor is leszakítom! – határozta el. Kikapta a zsebéből a legszebb selyemkeszkenőjét, azzal fogta meg a rózsaszálát, de az bizony nem engedte magát leszakítani.

– Nem fogsz ki rajtam! – fogta a lajbiját, az vastagabb, gondolta, és úgy próbálkozott. Hát nem és nem!

– Segítek felséges uram, ha már annyira megtetszett az a rózsza, – ajánlkozott Gyurkó.

– Hagyd el fiam! Nincs abban öröm, ha mástól veszed el a virágot. Ámbár megpróbálkozhatsz vele, ha sikerül, a kalapod mellé tűzheted!

– Nincs is kalapom.

– Hát, majd veszek neked egyet, mert kalap nélkül nem ember, az ember!

Ahogy ezt így szépen megbeszélték, Gyurkó pusztá kézzel nyúlt a rózsáért. Csak bámult Hétország királya, amikor szurkálás helyett magától a kezébe ugrott a kocsisának a rózsza.

– Szerencsés legény vagy te Gyurkó! De most már mihez kezdsz ezzel a virággal, ha még kalapod sincs? – mondta a Hétország királya, mert bánta ám erősen, amiért nem hitte el,

hogy a parádéskocsisa le tudja szakítani azt a gyönyörűséges rózsaszálát. A szavát nem akarta megváltoztatni, jól is néznénk ki ugye, ha hazudós király is lenne, de azt elvárta volna, hogy Gyurkó mégiscsak neki adja a virágot. Na hiszen várhatta! Hiába volt ő a felséges király úr, ha egyszer kimondta, hogy Gyurkóé lehet a rózsaszál, hát akkor az már neki dukál. Gyurkónak pedig eszé ágában sem volt, hogy lemondjon a

lanatban, ahogy a rózsza hozzáért az élesztőfűhöz, meglevenedett, lánnyá változott. Nani azon nyomban Gyurkó nyakába ugrott, megölelgette, megcsókolta.

– Gyurkó, szívemnek szép szerelme, hát eljöttél?

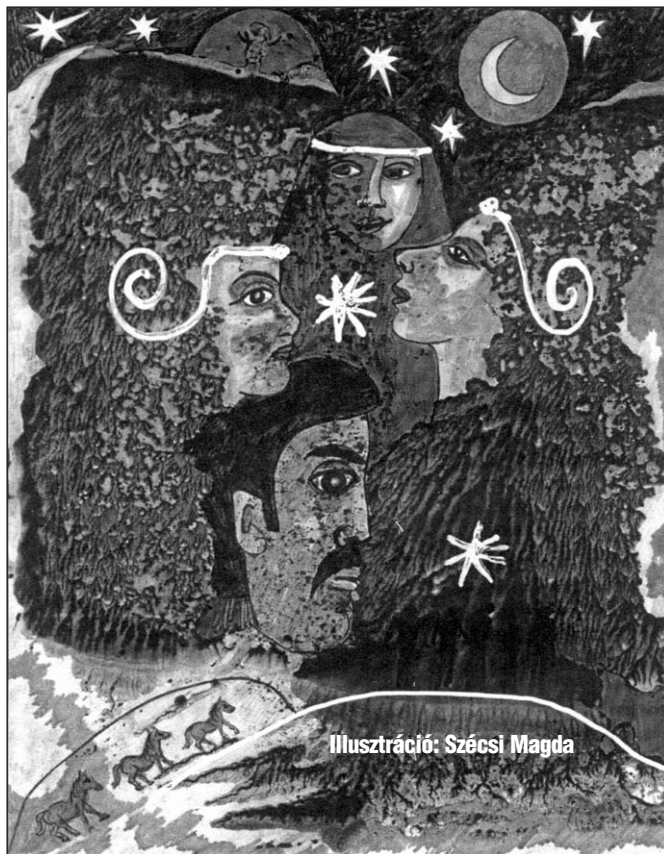
Hétország királyát a nyavalya törte. Hol a hideg rázta, hol meg melege lett. Megfogta Nani szépsége és egyszerű beleszeretett. Még ha csak beleszeretett volna! Betege is lett annyira, hogy úgy beszéltek, néhány nap múlva belehalt nagy epekedésébe, bánatába. Gyurkó látta, hogy gyöttri a szerelem Hétország királyát, azért nem teketóriázott tovább, megköszönte a felséges király úrnak az addigi jó bánásmódot. Még a három dióról is lemondott, hogy ne kelljen már ezt a napot sem tovább szolgálnia. Hazavitte Nanit. Csaptak is mindjárt nagy lakodalmat. Táncolt, mulatott az egész rokonság, mindenki vigadozott, csak Gyurkó apja, meg anyja ült szorongva a sarokban. Amiatt emésztették magukat, hogy meg, kellene tudakolni a menyüktől, hol keveredett össze a fiukkal, bevált-e Sára néni jóslata? Addig, addig tanakodtak, hogy csak kihívták Nanit, aki nem is kérette magát, elmondta szépen, sorban élete

folyását. Hát, elmúlt a lakodalom is. Nem mondom, szépen éltek a fiatalok. Megértették egymást. A vásárok is jobbak voltak akkoriban, úgyhogy nem szűkölködtek. Hanem egyszer bejelenttem nagy örömmel Gyurkó az öregeknek:

– Gyerek mutatkozik. Az volna csak a jó, ha fiam lenne!

– Sára! Sára! Hogy az a radai rossebb esett volna a tudományodba! Hogy mit meg nem kell érnie az embernek! – mondta Gyurkó apja.

– Sára! Miféle Sára? Meg aztán

Illusztráció: Szécsi Magda

rózsáról, annál is inkább, mert Nani sírján nőtt.

Gyurkó megszagolgatta, megsimogatta, megnézte közelebbről, megszemből a rózsát, s amikor már kiörvendezte magát, beletette a kabátja belső zsebébe. Ahogy ez megtörtént, egy ugrás és a rózsza helyett egy gyönyörűséges cigány lány, Nani ugrott elő Gyurkó zsebéből. Csakúgy pislogott, hüledezett Hétország királya:

– Mi ez, varázslat, vagy álmodom?

Nem volt varázslat. Abban a pil-

L. D. Horoszkóp

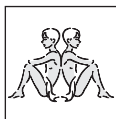
2006. november

KOS (III. 21.–IV. 20.) – A bátor kosnak most minden arannyá válik a kezében! Hát eljött ez a szerencsés időszak is. Fortuna önre tá-lál! Lovagolja meg a kínálkozó lehetőségeket. Havi szerencse név: Szilvia és Áron.

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Magasrendű diplomatikus képességeivel égető párkapcsolati és munkahelyi konfliktusait egycsapásra megoldhatja a hónap közepén, mert Vénusz és Pegazus is szárnyat adnak vágyainak! A bika nő imádja a szerelmet, de retteg a következményeitől! De szerelmeskedni és ártatlannak is maradni, balga remény! A szerelemben bízza magát egy szűz szülöttre, ő tudja mi a jó Önnek, az üzleti életben pedig kizárólag bak szülöttel közösködjön!

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Képtelen elfogadni a gondolatot, hogy valódi énjéért is szeretethetik! Helyesen tenné, ha felhagyna a szerepjátszással és megpróbálna kimutatni valódi énjét! Novemberben önmagát teszi ki a csalódásnak, ha túlzott várokozással közelít egy oroszlán vagy egy halak felé. Egyébként is óvakodjon attól, hogy túlságosan komolyan vegye partnerét már a legelső pillanatban. Ne bízson üzleti partnere vagy kedvese titoktartásában sem! A hölgy ikreket háztartási baleset veszélye fenyegeti! Legyen óvatos...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Néhány információt bíz rá egyik régi barátjára, akitől nem várná, hogy azokat a hónap közepe felé kiadja, pedig ez fog történni! A közeljövőt hoz-

zártartozói iránti szeretete és megértése határozza meg. Úgy tűnik, pár napot kórházban kell töltenie, vagy önmaga, vagy családtagja miatt...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – Sajátosan közelíti meg az élet célját, értelmét, amikor azt hangoztatja, hogy a legfontosabb tennivalónk kiüríteni, ami tele van és meg-tölteni, ami üres! Nem tud róla, de emögött a rejtélyes mondat mögött a napból érkező sugallat áll, ami persze nem csök-kenti az Ön érdemét, hogy képes néha-nap „lefordítani” az égi üzeneteket. A lelke szavát meg sem érti! Ha értené, tudná, hogy kedvese már régen nem Önről álmodik! Mi lehet ennek az oka? Tán csak nem úgy viselkedett, mint egy állat-idomár? Elképzelhető, hogy igen, sőt még tapsot is várt érte...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.) – A pénz növelheti a biztonságérzetét. Ez azonban nem jelenti azt, hogy milliók nélkül nem lehet megbirkózni az élet problémáival! Tisztelje a pénz hatalmát, de ne dőljön be a vagyonzsong-lőröknek! Sosem hitte volna, hogy egy volt szerelme és Ön között visszatérnek a régi ellenségeskedések. Nyugalom! Ön legyőzhetetlen érzelmi ügyekben is, bár lehet, hogy most fizetnie kell a régi ballépései miatt. Így nem is csoda, ha novemberben Önről kizárólag a harc jut az ember eszébe. Még kedvesének a meghitt órákban is!

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – Ha szervezőtehetségét és messze földön híres kreativitását nem kamatoztatja, akkor Ön nem igazi mérleg, hanem az aszcendense uralja, oroszlán esetleg nyilas jegyeket hordoz. E konstel-láció révén lekezelő lehet, és úgy gondol-hatja, hogy senki sem érhet fel az Ön nagyságához! Viszont a gyermekekkel jól kijön, ők az egyetlenek, akiket képes maga fölé emelni... Havi szerencse növénye: szelídgesztenye.

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Érzelmi téren egyensúlyra számíthat, ingatlanügyek-kel viszont ne foglalkozzon! Kiemelkedő szakmai sikerei

miatt, ellenséges magatartással találkozik a munkahelyén. Szakmai irigység, rosszindulatú pletyka, elképzelhető. Ne foglalkozzon ezekkel, Ön jó úton jár

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) – Lelkivilágát fájdalmasan érinti, hogy valaki elhagyja, pedig az illető csak ugyan-azt adta vissza, amit Öntől látott és tapasztalt nem is olyan régen! Amikor az érkei úgy kíváncsi, Ön nem is olyan kezes bárány, mint ahogy mutatja! Talán csak a szűk családjában tud-ják Önről, hogy időnként mennyire haj-t-hatatlan. Novemberben sok álmatlan éjszakára számíthat!

BAK (XII. 22.–I. 20.) – Elkeseríti Önt, hogy mire képes az emberi irigység! Novemberben megkeseríti az Ön és kedvese életét egy múltból felbukkanó személy, aki miatt talán Önnek is áldozatot kell hoznia, de gondolja végig, hogy nem fizet-e túl nagy árat, megérdemli-e akiért hozza?! Rokonságából jó hírek érkeznek Önhöz és vendége is érkezik.

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – A közeljövő eseményei nem igazán lesznek kellemesek Önre nézve, ám szerettei támogatást nyújthatnak, ha erre szüksége lesz. A keserű tapasztala-toknak köszönhetően kissé megrendül a bizalma az emberekben, ráadásul több olyan feladatot kap a munkahelyén, amit nehezen tud megoldani. Tovább kell képeznie magát, különben háttérbe szo-rítják. Hónap végén temetésre hívhatják, szerezze be a hozzávaló sötét ruhát!

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Ne adja fel az álmait gya-korlatias megfontolások miatt, egy kicsit engedje el magát és éljen a pillanat-ban! Novemberben az átlagosnál is töb-bet fog a múltból álmolni és előfordul-hat, hogy sírva ébred. Szerelmi kapcso-latában hagyja abba az önfeláldozást! Várjon el többet partnerétől. Kommu-nikációs készsége átlagon felüli, most jól kamatoztathatja! Az Önre bízott titkokat ne fecsege ki, mert súlyos megtorlásra számíthat egy skorpió vagy oroszlán szülött részéről...

A megalakulástól napjainkig megtett utat idézte fel a megrendezett kiállítás és az ünnepi beszéd, melyet **Nyári Mihály** alapítványi tag mondott el. Érdekes volt látni, amint a résztvevők körülállták a kiállítás képeit és örömmel ismerték fel és mutogatták másoknak is, hogy melyik futballista volt a nagyapjuk, a későbbi képeken melyik az édesapjuk.

Hogy is kezdődött? Tette fel a kérdést Nyári Mihály. 50 évvel ezelőtt egy pékmester **Velencei György** összeszedett több mint 20 fiút. A csapat tagjai között találkozhattak oláh cigány, zenész cigány, a város peremén élő magyar és szlovák fiattal. Az öszzesgyűlteket sorban felismerik az 56-ban alakult csapat tagjait. Érdemes megemlékezni róluk. Csapatvezető és edző egy személyben: **Velencei György**, segítőtje **Ökrös János**. A csapat tagjai: **Mrsán József** – kapus (Velencei György fia), **Radics György**, **Budai József (Néger)**, **Miklósi János**, **Pusztai Tibor**, **Budai János**, **Bódi György**, **Rostás Gusztáv (Csucus)**, **Kulik János**, **Nádas Pál (Rigó)**, **Kasuba József I.**, **Szijártó Péter**, **Litauszky János**, **Szakács Pál**, **Krnács György**, **Glemkocki János**, **Kasuba József II.**, **Komlóci István**, **Zahorecz György**, **iffj. Zahorecz György**, **Benczur Pál**, **Kondacs János**.

Az első csapat tagjai szedett-vedett ruhákban játszottak. Legáltalánosabb viselet a fekete klott nadrág volt. Akinek volt utcai cipője az abban, akinek az sem jutott, az mezítláb játszott. A megbeszélések, az öltözködés Velencei György lakásán történt. Később már Szarvastól a budapesti üzemekig összekunyerált dresszekben játszottak. Gyuri bácsi felesége, Kati néni szeretettel nevelgette a fiatalokat. Vi-

Ünnep Szarvason

Augusztus 17-én ünnepelte Szarvas-Krakkó negyed, hogy egy emberöltővel ezelőtt alakult meg Szarvas szegény negyedének a futball csapata. Pontosan 1956 novemberében.

292671 **Korabeli igazolvány**

Sorszám: SZARVASI ELŐRE S. B.

SPORTEGYESÜLET

Név: **Bakró György**

Szül. év, hó, nap: **1916. 11. 11.**

Születési hely: **Szarvas**

Anyja neve: **Radics Erzsébet**

SE-i tagság kelte: **1963. 11. 02.**

Kiállítás kelte: **1975. 02. 18.**

IGAZOLÁS

Sportág	Igazolási szám	Kelt	Bélyegző, aláírás
Lobos-úrat	1563/26415	1975. 02. 18.	
	192671	02. 18.	

ÁTIGAZOLÁS

Sport-egyesület	Sportág	Átigazolási szám	Kelt	Bélyegző, aláírás

SE elnöke: **Velencei György**

SE-1 tag aláírás: **Bakró György**

selkedésre, csapatszellemre oktatta őket. Ő mosta a dresszeket ingyen. Ha a játékosok között volt éhes fiatal, megetette. Hamarosan építettek a fiúk egy kis öltözőt a pálya mellett.

1962–63-ban már járási bajnokságot nyertek. Ezután sorban gyűlteket a kupák, az oklevelek, a dicsérek. 1975-ben már igazolvánnyal ellátott, igazolt versenyzők lettek a fiúk. (Mellékelve a sok közül egy korabeli igazolvány.) 1988-ban kibővítették a sportöltözőt. Több helyiség és zuhanyzó létesült. Központi fűtést létesítettek. Az idők folyamán több jeles játékost neveltek ki, akik már az NB. II.–NB. III.-ban folytatták a játékot. A Tessedik Múzeum és Velencei György fia, **Mrsán József** őrzi a csapat régi emlékeit, ezért maradhatott fenn a hatalmas anyag. Nem hagyhatom szó nélkül, hogy Velencei György halála után a Szarvasi Cigány Önkormányzat vette át a futball-

csapat irányítását. **Pusztai József** a szervezésben jeleskedett. Humoráért szeretik a fiatalok. Mindenkire van egy-egy kedves szava. **Kasuba József** ma is a csapat játékosa, erőssége. Példát mutat a kulturált játékból. Ezért nincs a pályán trágárság, durvaság, ezért látogatják olyan sokan a meccseket, hogy nagyobb csapatok is megirigyelhetnék nézőik létszámát. A cigány önkormányzat lelkesen szervezi a tréningeket és a meccseket. Évente a csapat munkájának koronája az, amikor a Békéscsabai Jókai Színház színészeivel mérik össze tudásukat. Ez történt augusztus 17-én is.

A szarvasiak felállása a következő: **Lembocki, Kasuba, Tasi, Rácz, Bódi, Bakró Attila, Koszti György, Zahorecz, Karnacso, Romhányi József, Lesko, Budai János, Budai László**. A meccs eredménye: 5:2.

Az ünnepség keretében megkoszorúzták Velencei

György emléktábláját és az 50. évforduló alkalmából új emléktáblát is avattak.

A felsorolt eredményeken kívül kiemelném, hogy a Velencei házaspárnak nagy szerepe van a cigány és nem cigány fiatalok nevelésében, rendre, fegyelemre szoktatásában. Segítették az összetartozás érzésének, a helyes csapatszellemnek a kialakulását. Elhárítva az előítéleteket, segítették a fiatalok közti barátság kialakulását.

A mérkőzés szünetében cigányzenekar szórakoztatta az összegyűlt szurkolókat. Nem először jöttek Szarvasra a jászladányi cigányzenészek. Közvetlenek az emberekkel, így hamar összebarátkoztak a helyiekkel. A primás elmondta, hogy régi cigányzenész dinasztia az övék. Nagyapjaig emlékszik a családra, büszkén dicsekedett, hogy édesapja és édesanyja is közkedvelt cigányzenész volt. Jelenlegi bandájuk a család tagjaiból verbuválódott. Ezután egyenként bemutatja a zenekar tagjait. **id. Rácz Attila** primás, fia, **iffj. Rácz Attila** segédprimás, **Rácz Máttyás** (Matyi) brácsás, **Rácz Ákos** (Horko) klarinétos, **Budai Sándor** (Dödi) cimbalmos és **Suki Elemér** (Fityo) brácsás.

Az ilyen szép ünnepek, a múlt szép pillanatainak felidézése teszi szebbé, kedvesebbé a szarvasi hétköznapokat.

Wuscher Anna